

Хмельницький обласний
інститут післядипломної
педагогічної освіти
імені А.Назаренка

Універсальний дизайн для всіх і кожного

навчальний курикулум

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

ХМЕЛЬНИЦЬКА
ОБЛАСНА РАДА

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ
СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»

Хмельницький, 2024 рік

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ НАЗАРЕНКА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»**

**КУРИКУЛУМ
З УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ
ДЛЯ ВСІХ І КОЖНОГО**

Хмельницький – 2024

УДК 37.01: 745/749(076)
Б 64

Рекомендовано до друку Вченою радою Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна» (протокол № 4 від 26.04. 2024 року).

Рекомендовано до друку ухвалою вченої ради Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка № від 2024р.

Рецензенти:

Чайковський М. Є. - директор Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна», доктор педагогічних наук, професор.

Соловей М. В. – доцент кафедри менеджменту та освітніх технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка, кандидат педагогічних наук, доцент.

Маланчій В. О. – заступник директора з навчально-виховної роботи комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей №8 Хмельницької міської ради».

Бирко Н.М. Універсальний дизайн для всіх і кожного: навчальний курикулум. Хмельницький, 2024. 56с

Курикулум адресовано педагогічним та науково-педагогічним працівникам сфери освіти, викладачам та студентам вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації.

УДК 37.01: 745/749(076)
Б 64
Бирко Н.М., 2024

ЗМІСТ

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ «УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН ДЛЯ ВСІХ І КОЖНОГО».....	5
РНП КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ.....	9
РНП УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ОСВІТІ.....	16
РНП УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В НАВЧАННІ.....	23
РНП УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	30
РНП УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	38
МОДУЛЬ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ.....	46
МОДУЛЬ 2. УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ОСВІТІ.....	47
МОДУЛЬ 3. УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В НАВЧАННІ.....	48
МОДУЛЬ 4. УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	49
МОДУЛЬ 5. УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	51

Навчально-тематичний план

курсу «Універсальний дизайн для всіх і кожного»

№	Назва модуля	Назва теми	Вид заняття, кількість годин		Очікувані результати
			Лекція	Прак-тичне	
Варіативна частина робочого навчального плану					
1.	Концептуальні основи універсального дизайну	1. Універсальний дизайн в контексті Цілей сталого розвитку.	4	6	Знати що є цілями сталого розвитку і їх роль для поширення концепції універсального дизайну в Україні; розуміти суть концепції універсального дизайну, історію розвитку та категорії людей, яким найнеобхідніший УД; знати сім принципів УД та вміти наводити приклади до кожного з цих принципів;
		2. Принципи універсального дизайну.	4	6	знати основні сфери фокусування УД та вміти використовувати підхід універсальності до елементів кожної з цих сфер.
		3. Сфери фокусування універсального дизайну.	4	6	
Всього годин за 1 модулем			12	18	30 годин
2.	Універсальний дизайн в освіті	1. Поняття та функції універсального дизайну в освіті.	4	6	Знати функції та значення універсального дизайну в освіті; розуміти суть концепції універсального дизайну в освіті, історію розвитку та категорії

		2. Принципи універсального дизайну в освіті.	4	6	людей, яким найнеобхідніший УД в сфері освіти; знати сім принципів УД в освіті та вміти наводити приклади до кожного з цих принципів; дотримуватись стандартів доступності та нових Державних будівельних норм при організації архітектурної доступності закладів освіти.
		3. Архітектурна доступність закладів освіти.	4	6	
Всього годин за 2 модулем			12	18	30 годин
3.	Універсальний дизайн в навчанні	1. Основні завдання універсального дизайну в навчанні. Універсальна модель навчання.	4	6	Знати основні поняття і категорії універсального дизайну в навчанні; розуміти функції і завдання універсального дизайну в навчанні;
		2. Принципи універсального дизайну в навчанні.	4	6	вміти застосовувати принципи універсального дизайну в навчанні при плануванні, проектуванні та організації сучасного освітнього середовища;
		3. Ключові категорії доступності навчального середовища на уроці.	4	6	створювати доступність навчального середовища на уроці використовуючи п'ять категорій доступності.
					12

Всього годин за 3 модулем					
4.	Універсальний дизайн в інклюзивному середовищі	1. Теоретико-методологічні аспекти інклюзивного навчання.	4	6	Знати теоретико-методологічні аспекти інклюзивного навчання; розуміти що таке інклюзивне навчання та особи з особливими освітніми потребами; розрізняти індикатори інклюзії; знати умови створення успішного інклюзивного середовища та їх характеристику; вміти аналізувати, на яких рівнях можливий універсальний дизайн в інклюзивному середовищі; уміти добирати правильний підхід, задля зміни типової освітньої програми в інклюзивному класі/групі.
		2. Створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти.	4	6	
		3. Освітні стратегії інклюзивного дизайну.	4	6	
Всього годин за 4 модулем			12	18	30 годин

5.	Універсальний дизайн в початковій школі	1. Сучасне освітнє середовище - фундамент в забезпеченні якості освітніх послуг.	4	6	Знати нормативні документи щодо забезпечення якості освітніх послуг в Україні; розуміти що таке концепція універсального дизайну, її суть та призначення для початкової школи; знати принципи універсального дизайну та вміти їх впроваджувати при організації освітнього середовища НУШ; вміти користуватися визначеними принципами універсального дизайну в навчанні молодших школярів; дотримуватись правил впровадження концепції універсального дизайну у процес навчання здобувачів початкової школи.
		2. Поняття та принципи універсального дизайну в початковій школі.	4	6	
		3. Практика застосування універсального дизайну в початковій школі.	4	6	
Всього годин за 5 модулем			12	18	30 годин
Весь курс за 5 модулями			60	90	150 годин

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ

Інформація про розробника: **Бирко Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту та освітніх технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка.
nadyabyrko@gmail.com

Кредити та кількість годин: 1 ECTS; 30 годин.

Мова навчання: Українська
Форма навчання: Дистанційна

I. Опис

Програма підвищення кваліфікації призначена для педагогічних працівників закладів освіти та інших осіб, які бажають опанувати основи концепції універсального дизайну, задля створення рівних умов доступу кожній людині до різних сфер життєдіяльності.

У процесі опрацювання програми курсу підвищення кваліфікації слухачі ознайомляться із сучасною концепцією універсального дизайну, основою якої є повага до прав людини. Передбачено вивчення таких питань: універсальний дизайн в контексті цілей сталого розвитку, принципи універсального дизайну, сфери фокусування універсального дизайну (далі УД).

Робочий навчальний план містить один варіативний модуль (30 год) .

Кожен слухач має опрацювати один модуль (30 годин).

Перевіркою рівня сформованості компетентності після опрацювання програми підвищення кваліфікації є проходження тесту. За умови успішного завершення курсу підвищення кваліфікації слухач отримує документ, що відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (із змінами від 27 грудня 2019 р. № 1133) «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».

II. Мета і завдання програми підвищення кваліфікації

Мета програми – ознайомлення слухачів з концептуальними основами універсального дизайну в контексті цілей сталого розвитку і застосування даної концепції в різних сферах життєдіяльності задля покращення умов доступності для людей з різними можливостями; поширення та застосування в практичній діяльності принципів універсального дизайну та стандартів доступності, що забезпечать включення і участь людей з інвалідністю у всі сфери життєдіяльності суспільства; подолання існуючих бар'єрів, які заважають або обмежують рівний доступ до послуг і об'єктів, призначених для широкої громадськості.

Програма підвищення кваліфікації спрямована на реалізацію таких **завдань**:

1. Ознайомити слухачів із основами теорії і практики концепції універсального дизайну в контексті цілей сталого розвитку;
2. Розглянути нормативно-правові документи щодо впровадження універсального дизайну в Україні;
3. Обґрунтувати економічність підходу універсальності, який задовільнить потреби усіх користувачів на етапі розробки та проектування;
4. Визначити функції та принципи універсального дизайну, розкрити суть кожного з принципів та навести практичні приклади;
5. З'ясувати зміст категорії «універсальний дизайн»;
6. Навчити слухачів практично втілювати набуті знання в діяльність, якою займаються;

7. Отримати навички щодо запобігання створення «нових бар'єрів», передбачаючи від самого початку застосування принципів «універсального дизайну»;
8. Надати розуміння того, що «універсальний дизайн» ліквідовує бар'єри та сприяє рівності на основі всебічної участі та включення в суспільство;
9. Сприяти професійному і особистісному розвитку слухачів і стимулювати їхню самореалізацію у практичній діяльності;
10. Формувати вміння впроваджувати концепцію універсального дизайну у різні сфери життєдіяльності забезпечуючи рівні права для кожної особистості.

III. Результати навчання

За результатами навчання слухачі зможуть:

- Розуміти та застосовувати в практичній діяльності основи концепції універсального дизайну.
- Розрізняти на практичних прикладах підхід універсальності.
- Враховувати принципи універсального дизайну при плануванні, проектуванні та організації діяльності.
- Реалізовувати концепцію універсального дизайну відповідно до особливостей і можливостей всіх людей і кожної особистості зокрема.
- Аналізувати основні сфери застосування універсального дизайну та категорії населення, які найбільше потребують впровадження концепції універсального дизайну.
- Використовувати в практичній діяльності сформовані соціальні компетентності.

У результаті опрацювання програми «Концептуальні основи універсального дизайну» передбачається формування таких фахових компетентностей:

1. Бути обізнаним з інноваційною концепцією сучасності універсального дизайну.
2. Застосовувати принципи універсального дизайну при плануванні, проектуванні та організації будь-якої діяльності;
3. Вміти створювати освітньо-розвивальне середовище, що сприяє цілісному індивідуально-особистісному становленню особистості, враховуючи підхід універсальності;
4. Дотримуватись принципів толерантності при реалізації концепції універсального дизайну;
5. Долати існуючі бар'єри, які заважають або обмежують рівний доступ до послуг і об'єктів, призначених для широкої громадськості;
6. Вміти аналізувати сучасне організоване середовище, згідно принципів УД;
7. Надавати можливість вирішення різноманітних ситуацій за допомогою гнучких підходів та альтернативних способів;
8. Враховувати й дотримуватися принципів універсального дизайну в будь-якій діяльності за допомогою проектних технологій;
9. Встановлювати позитивні контакти між суб'єктами на основі технології партнерської взаємодії;
10. Вміти аналізувати ситуацію та порівнювати її з існуючими можливостями по її поліпшенню;
11. Розуміти застосування концепції універсального дизайну й принципів доступності для забезпечення поваги прав кожної людини.

IV. Строки виконання програми підвищення кваліфікації.

Слухач самостійно обирає час і темп опрацювання програми. Після успішного опрацювання модуля переходить до виконання тестів.

V. Місце виконання програми підвищення кваліфікації.

Слухач опрацьовує матеріали на платформі MOODLE ХОППО ім. А.Назаренка, що знаходиться за посиланням: <https://hoippo.km.ua/?cat=10>

VI. Вартість.

Вартість проходження програми підвищення кваліфікації становить

VII. Кількість осіб у групі.

Мінімальна кількість - 20; максимальна кількість -30.

VIII. Робочий навчальний план

№	Назва модуля	Назва теми	Вид заняття, кількість годин		Очікувані результати
			Лекція	Прак-тичне	
Варіативна частина робочого навчального плану					
1.	Концептуальні основи універсального дизайну	1. Універсальний дизайн в контексті Цілей сталого розвитку.	4	6	Знати що є цілями сталого розвитку і їх роль для поширення концепції універсального дизайну в Україні; розуміти суть концепції універсального дизайну, історію розвитку та категорії людей, яким найнеобхідніший УД; знати сім принципів УД та вміти наводити приклади до кожного з цих принципів; знати основні сфери фокусування УД та вміти використовувати підхід універсальності до елементів кожної з цих сфер.
		2. Принципи універсального дизайну.	4	6	
		3. Сфери фокусування універсального дизайну.	4	6	
Всього годин за 1 модулем			12	18	30 годин

IX. Порядок оцінювання результатів навчання

Результати навчання	Контрольні заходи	Вимоги до виду контролю	Оцінювання
Розуміти та аналізувати основні аспекти і категорії універсального дизайну.	Тест	Тест складається з 10 запитань закритого типу. Правильна відповідь оцінюється в 2 бали	20 балів

Х. Рекомендована література

Базова

1. Азін В. О., Грибальський Я. В., Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн: навч.-метод. посіб. Київ, 2013. 128 с.
2. Байда Л. Ю Школа для кожного: навч. посіб. Київ, 2015. 60 с.
3. Байда Л., Іванова О. Універсальний дизайн в медичних закладах: метод. посіб. / за заг. ред. О. Іванова; ПРООН в Україні, Спільна Програма Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні. Київ: Ваїте, 2019. 56с.
4. Виртосу І., Печончик Т. Універсальний дизайн: практичні поради для кожного. Київ: СГОЛЗІК, 2019. 39 с.
5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків: Ранок, Кенгуру, 2018. 160с. (Інклюзивна освіта).
6. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ : ТОВ Україна, 2019. 300с.
7. Софій Н.З. Універсальний дизайн в освіті: посіб. Київ: ТОВ Плеяди, 2015. 76с.
8. Тельна О.А. , Маланчій В.О. , Дацьо Н.О. , Сидорів С.М. , Селепій О.Д. , Весніна Н.В. , Приймак Н.П. , Сидорів Л.М. Сходінки інклюзії: наук.-практ. посібник для педагогів, студентів та батьків / за ред. С.М. Сидоріва. Івано-Франківськ, 2019. 155с.

Допоміжна

- 1.Єфімова С. М., Корольок С. В. Лідерство та інклюзивна освіта : навч.- метод. посіб. / за заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ: ТОВ Плеяди, 2012. 164 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
- 2.Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ : ТОВ Україна, 2019. 300с.
- 3.Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ: Відродження. 2018.150с.
- 4.Керівні рекомендації для інклюзії: забезпечення доступу до освіти для всіх. ЮНЕСКО. 2008. URL: https://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kaf_der_g_slug/material
- 5.Колупаєва А. А. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. у 9 книгах / За заг. ред. Колупаєвої А.А. Київ: ТОВ ВПЦ Літопис-XX. 2010. 255с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
- 6.Колупаєва А.А. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Київ: А. С. К., 2012. 308 с.
- 7.Колупаєва А.А., Данілавичюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. К.: А.С.К., 2012. 192 с. (Інклюзивна освіта).
- 8.Колупаєва А.А., Наконечна Л.М. Інклюзивне навчання: вибір батьків. Харків: Ранок, Кенгуру, 2018. 56 с. (Інклюзивне навчання за нозологіями).
- 9.Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Харків: Ранок, Кенгуру. 2018. 112с. (Інклюзивна освіта).
10. Косенко Д. Новий освітній простір. Мотивуючий простір : інформ. посіб. МОН України. Київ, 2019. 255 с.
11. Кравченко Г.Ю., Сіліна Г.О. Інклюзивна освіта. Харків: Ранок, 2014. 144с.
12. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: К.-П. НУ ім. І. Огієнка, 2016. 164 с.
13. Пащенко О.В., Гриценко І.А., Софій Н.З. Інклюзивна освіта в умовах професійно-технічного навчального закладу: навч.-метод. посібн. Київ: Арт Економі, 2012. 184с.
14. Порадник для учасників інклюзивного процесу Літньої школи інклюзії 2018: Кроки у майбутнє. Івано-Франківськ, 2018. 46с.
15. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 01.12.2020р. № 2147-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 46. ст.411.*

16. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: Наказ МОН України від 08.06.2018р. № 609.
17. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 19.12.2017р. № 875-ХІІ. *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*. 1991. № 21. ст.252.
18. Про професійно-технічну освіту: Закон України від 0605.2023р. № 103/98 ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1998. № 32. ст. 215.
19. Про соціальні послуги: Закон України від 31.12.2023р. № 2671-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 18. ст.73.
20. Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / пер. з англ. ФО І.С. Парашин. Київ: СПД, 2010. 296 с.
21. Про методичні рекомендації МОН України: Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації: Лист МОН України від 03.08.2023р. №1/11479-23.
22. Про схвалення рекомендацій щодо викладання інформації суб'єктами владних повноважень у форматах, що забезпечують доступність її сприйняття: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2023р. №1046-р.
23. Щодо забезпечення доступності закладів освіти для осіб з особливими освітніми потребами: Лист МОН України від 05.04.2019р. № 1/9-223.
24. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021р. №366-р.
25. Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021р. №957. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)* від 06.09.2022р.
26. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948р. прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/snow/995_015.
27. Конституція України від 01.01.2020р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. ст. 141.
28. Про реабілітацію інвалідів в Україні: Закон України від 01.01.2024р. № 2961-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2006. № 2-3. ст.36.
29. Про будівельні норми: Закон України від 12.05.2022р. № 2254-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2010. № 5. ст.41.
30. Про архітектурну діяльність: Закон України від 13.12.2022р. № 2849-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 31. Ст. 246.
31. Про дошкільну освіту: Закон України від 13.12.2022р. № 2849-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 49. ст. 259.
32. Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю від 19.06.2023р. № 995. *Ратифікована Законом № 1767-VI* від 16.12.2009.
33. Про охорону дитинства: Закон України від 05.10.2023р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 30. ст.142.
34. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 01.01.2024р. № 463-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2020. № 31. ст. 226.
35. Про освіту: Закон України від 04.01.2024. № 2145- VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2017. № 38-39. ст. 380.
36. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 04.01.2024р. № 3038-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 34. ст.343.

Авторські публікації :

1. Бирко Н.М. Універсальний дизайн в освіті. *Педагогічний вісник Поділля*. 2019. №1. С.13-16
2. Бирко Н.М. Концепція універсального дизайну в освіті. *Освіта Сумщини*. 2019.№3(43).С.15-18

3. Бирко Н.М. Універсальний дизайн в навчанні. *Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів*: зб. наук. пр. Хмельницький : ХОІППО, 2020. С.29-34
4. Бирко Н.М. Універсальний дизайн – потреба та необхідність у забезпеченні якісних освітніх послуг сьогодення. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика*: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. у 2 томах. Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. 31 берез.-2 квіт. 2021р. Харків: Мітра, 2021. Т.1. С. 184-188.
5. Бирко Н.М. Підхід універсального дизайну у викладанні філологічних дисциплін в закладах загальної середньої освіти. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика*: зб. наук. праць. 19 берез. 2021р. Хмельницький: Випуск дев'ятий. 2021. С. 32-37.
6. Бирко Н.М. Архітектурна доступність закладів освіти – один із шляхів реалізації універсального дизайну. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат*: матеріали I всеукр. міждисципл. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 8 квітня 2021р. / упор. З.І. Удич. Тернопіль: ТНПУ, 2021. С. 16-20.
7. Бирко Н.М. Умови створення ефективного інклюзивного освітнього середовища в сучасних закладах освіти. *Здобувач освіти в НУШ: домінанти розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*: зб. наукових праць за матеріалами роботи всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 15 квітня 2021р. С. 29-35.
8. Бирко Н.М. Універсальний дизайн – одна із дієвих концепцій в роботі вчителя щодо забезпечення індивідуальних потреб учнів. *Нове покоління вчителів для української школи: виклики і досягнення*: зб. тез доповідей всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. Одеської академії неперервної освіти. 30 квітня 2021р. Одеса: Астропринт, 2021. С. 12-15.
9. Byrko, N. ., Tolchieva, H. ., Babiak, O. ., Zamsha, A. ., Fedorenko, O. ., & Adamiuk, N. . (2021). Formação de professores para implantação de projeto universal em atividades educativas. *Laplage Em Revista*, 7(Extra-D), p.137-149. (Web of Science).<https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-D1079p.137-149>
10. Бирко Н.М. Створення інклюзивного освітнього середовища в ЗЗСО. *Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів*: зб. наук. пр. – Хмельницький : ХОІППО, 2022. С.39-45.
11. Бирко Н.М. Ненасильницьке спілкування – один із пріоритетних підходів універсального дизайну у викладанні в сучасних закладах освіти //Збірник тез Міжнародного науково-практичного симпозіуму «Освіта, наука та культура України в світі: мобільність, глобалізація, інклюзія», 23-24 серпня 2022 р. за заг. ред. З. П. Ленів. Львів, 2022. С.13-16.
12. Бирко Н.М. Пріоритетні підходи універсального дизайну //Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 3 (140). Одеса, 2022. С.46-52.
13. Бирко Н.М. Практикуємо концепцію універсального дизайну через задоволення потреб здобувачів освітніх послуг. Освітній фокус. Хмельницький. 2022. Грудень. №3. С. 2-4.

Інформаційні ресурси та інтернет-джерела:

1. International Disability Alliance (IDA). Universal Design for Learning and its Role in Ensuring Access to Inclusive Education for All, 2021. URL: <http://bookbuilder.cast.org>
2. Johnsen, B. H. (in press 2013). A Curricular Approach to Inclusive Education Some Thoughts concerning Practice, Innovation and Research. In L. Igric(Ed.). Department of Special Needs Education, University of Oslo, Norway
3. Mentimeter. URL: <https://www.mentimeter.com/quiz-students>
4. Rose, D. & Meyer, A. Universal Design for Learning. URL: https://lincs.ed.gov/sites/default/files/2_TEAL_UDL.pdf
5. UDL Exchange. URL: <http://udlexchange.cast.org>
6. Universal design (UD). Presentation material by Tom Vavik (2013). Institutt of Design, Oslo School of Architecture and Design, Oslo, Norway.
7. Азін В. Приклади застосування універсального дизайну. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-56399768>
8. Байда Л. Простір без бар'єрів: як застосовувати в школі принципи універсального дизайну. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-pryntsyphu-universalnogo-dyzajnu-v-shkoli/>

9. Байда Л. Як застосовувати в школах універсальний дизайн, стандарти доступності й розумне пристосування. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-v-shkolah-universalnyi-dyzajn-standarty-dostupnosti-j-rozumne-prystosuvannya/>
10. Брем С., Заблоцька К., Іванова О. Як проектування за принципами універсального дизайну може врятувати життя? UR: <https://medium.com/@udukraine>
11. Васюник-Кулієва М. Універсальний дизайн в освіті. URL: <http://rcpio.ipro.kubg.edu.ua/?p=2414>
12. Виртосу І. 7 відповідей про те, що таке універсальний дизайн. URL: <https://nachasi.com/2017/07/04/universal-design/>
13. Вольфганг Ф.Е. Прейзер, Коридон Г., Сміт. Довідник з універсального дизайну. Нью-Йорк, Чикаго, Сан Франциско, Лісабон, Лондон, Мадрид, Мехіко, Мілан, Нью-Делі, Сан-Хуан, Сеул, Сінгапур, Сідней, Торонто. 2011.
14. Доступність VEB-простору: як та для чого? URL: <https://webaxe.org>
15. Енн Мейер, Девід Х. Роуз, Девід Гордон. Універсальний дизайн для навчання: Теорія та практика / Universal Design for Learning: Theory & Practice. Wakefield, MA: CAST Professional Publishing. 2014. URL: <http://udltheorypractice.cast.org>
16. Ерік Еггерт, Шаді Абу-Захр. Навчальні посібники призначені для використання різними особами. URL: <https://www.w3.org/WAI/tutorials>
17. Критерії дружнього закладу. Національна Асамблея людей з інвалідністю. URL: <http://ud.org.ua/2017-11-15-14-12-34/anketa-viznachennya-dostupnosti>
18. Овчарук О. В., Малицька І. Д., Іванюк І. В., Гриценчук О. О., Кравчина О. Є., Сороко Н. В. Використання засобів хмаро орієнтованого навчального середовища для розвитку ІК-компетентності вчителів: метод. рекомендації Київ : Літера ЛТД, 2019. 64 с.
19. Олівер М., Морозова Е. Аутизм у дітей и школа: как спланировать дизайн класса, где учатся дети с аутизмом? URL: <https://outfund.ru/dizajn-dlya-detej-s-autizmom-klass-shkola/>
20. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ: 2018. 252 с.
21. Поліщук П. Анкета визначення доступності будівель та споруд громадського призначення та прилеглої до них території для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення. ВП ВГО Генерація Успішної дії.
22. Про UDL. URL: <http://udloncampus.cast.org>
23. Про універсальний дизайн для навчання. URL: <http://udljournal.cast.org>
24. Пруетт С. Доступний дизайн, універсальний дизайн та інші терміни: розбираємося, що до чого / перекл. К. Біловол, Я. Бухта. URL: <https://ud.org.ua/statti/354-dostupnij-dizajn-universalnij-dizajnu-ta-inshi-termiini-rozbiraemos-shcho-do-chogo>
25. Ракова Н. Как нам строить город без барьеров? URL: <https://ardexpert.ru/article/2586>
26. Скрипка Н., Грибальський Я., Азін В. Методика проведення аудиту доступності об'єктів, на яких розташовані виборчі дільниці. URL: https://naiu.org.ua/wpcontent/uploads/2020/01/Accessibility_Practices_Guide_UKR.pdf
27. Створюйте динамічні навчальні середовища з підтримкою UDL. URL: <http://udlstudio.cast.org>
28. Універсальний дизайн для навчання (UDL) як підхід до проектування навчання. URL: <http://udlselfcheck.cast.org>
29. Універсальний дизайн: світ зручний для кожного. Програма розвитку ООН в Україні. URL: <https://www.google.com/search>
30. Що таке Цілі сталого розвитку? URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>
31. Як зробити транспорт доступним? Національна Асамблея людей з інвалідністю. URL: <http://ud.org.ua/2017-11-15-14-12-34/anketa-viznachennya-dostupnosti>

XII. Політика доброчесності

Зареєструвавшись на цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності.

Окреслимо його основні складові:

Виконувати проміжні завдання і тести самостійно, без допомоги сторонніх осіб.

Надавати для оцінювання лише результати власної роботи.

Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших слухачів.

Не публікувати відповіді на запитання, що використовуються в рамках програми для оцінювання знань слухачів.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти
УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ОСВІТІ

Інформація про розробника: **Бирко Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту та освітніх технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка.
nadyabyrko@gmail.com

Кредити та кількість годин: 1 ECTS; 30 годин.

Мова навчання: Українська
Форма навчання: Дистанційна

I. Опис

Програма підвищення кваліфікації призначена для педагогічних працівників закладів освіти та інших осіб, які бажають опанувати й застосовувати концепцію універсального дизайну в освітній сфері, задля створення рівних умов доступу до якісної освіти кожному здобувачеві освітніх послуг.

У процесі опрацювання програми курсу слухачі ознайомляться із сучасною концепцією універсального дизайну в освіті, основою якої є повага до прав людини. Передбачено вивчення таких питань: поняття та функції універсального дизайну в освіті, принципи універсального дизайну в освіті, архітектурна доступність закладів освіти (далі УД).

Робочий навчальний план містить один варіативний модуль (30 год) .

Кожен слухач має опрацювати один модуль (30 годин).

Перевіркою рівня сформованості компетентності після опрацювання програми підвищення кваліфікації є проходження тесту. За умови успішного завершення курсу підвищення кваліфікації слухач отримує документ, що відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (із змінами від 27 грудня 2019 р. № 1133) «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».

II. Мета і завдання програми підвищення кваліфікації

Мета програми – ознайомлення слухачів з поняттям та функціями універсального дизайну і застосування даної концепції в освітній сфері; поширення та застосування в практичній діяльності принципів універсального дизайну в освіті, подолання існуючих бар'єрів, які заважають або обмежують рівний доступ до освітніх послуг особам з особливими потребами; впровадження та дотримання сучасних стандартів архітектурної доступності закладів освіти, задля покращення умов і включення людей з інвалідністю в освітню сферу життєдіяльності

Програма підвищення кваліфікації спрямована на реалізацію таких **завдань**:

1. Ознайомити слухачів із основами теорії і практики концепції універсального дизайну в освітній сфері життєдіяльності;
2. Розглянути нормативно-правові документи щодо впровадження універсального дизайну в освітній сфері України;
3. З'ясувати зміст категорії «Універсальний дизайн у сфері освіти» визначеної в Законі України «Про освіту» від 5 вересня 2017 року;
4. Визначити поняття та функції універсального дизайну в освіті;
5. Переконалися у необхідності впровадження концепції УД в освіті, задля створення умов доступності всіх здобувачів освіти, враховуючи статистичні дані Всесвітньої організації охорони здоров'я;
6. Обґрунтувати принципи універсального дизайну в освіті, розкрити суть кожного з принципів та навести практичні приклади;
7. Навчити слухачів практично втілювати набуті знання в діяльність, якою займаються;
8. Проаналізувати ключові якості інноваційного освітнього простору, які забезпечують реалізацію сучасних підходів в освітній сфері;
9. Розглянути теорії доступності та безбар'єрного середовища щодо становлення концепції універсального дизайну в контексті досліджень праць зарубіжних науковців та практиків;
10. З'ясувати зміст категорій «Доступність» та «Розумне пристосування», значення їх для кожного здобувача освітніх послуг;
11. Визначити пріоритетність критеріїв організації безбар'єрного архітектурного середовища;
12. Сприяти професійному і особистісному розвитку слухачів і стимулювати їхню самореалізацію у практичній діяльності;
13. Формувати вміння впроваджувати концепцію універсального дизайну в освітню сферу, забезпечуючи рівні права для кожної особистості.

III. Результати навчання

За результатами навчання слухачі зможуть:

- Розуміти поняття та функції універсального дизайну в освіті;
- Застосовувати в практичній діяльності основи концепції універсального дизайну в освіті;
- Враховувати принципи універсального дизайну в освіті при плануванні, проектуванні та організації освітньої діяльності;
- Реалізовувати концепцію універсального дизайну в освіті відповідно до особливостей і можливостей всіх учнів закладу освіти і кожної особистості зокрема;
- Дотримуватись стандартів архітектурної доступності закладів освіти;
- Враховувати нові Державні будівельні норми при облаштуванні й організації освітнього середовища в закладах освіти;
- Використовувати в практичній діяльності сформовані соціальні компетентності.

У результаті опрацювання програми «Універсальний дизайн в освіті» передбачається формування таких фахових компетентностей:

1. Бути обізнаним з поняттям та функціями універсального дизайну в освіті;
2. Знати приклади універсального дизайну та його принципів в освітній сфері;
3. Застосовувати принципи універсального дизайну в освіті при плануванні, проектуванні та організації педагогічної діяльності;
4. Вміти організувати сучасне освітнє середовище, що сприяє цілісному індивідуально-особистісному становленню особистості, враховуючи підхід універсальності;
5. Дотримуватись принципів толерантності при реалізації концепції універсального дизайну в освіті;
6. Дотримуватись ключових якостей сучасного освітнього простору, згідно принципів універсального дизайну в освіті;
7. Враховувати пріоритетність критеріїв організації безбар'єрного архітектурного середовища;
8. Дотримуватись сучасних Державних будівельних норм і стандартів доступності при організації архітектурної доступності закладів освіти;
9. Розуміти застосування концепції універсального дизайну в освіті й принципів доступності для забезпечення поваги прав кожної людини.

IV. Строки виконання програми підвищення кваліфікації.

Слухач самостійно обирає час і темп опрацювання програми. Після успішного опрацювання модуля переходить до виконання тестів.

V. Місце виконання програми підвищення кваліфікації.

Слухач опрацьовує матеріали на платформі MOODLE ХОППО ім. А.Назаренка, що знаходиться за посиланням: <https://hoippo.km.ua/?cat=10>

VI. Вартість.

Вартість проходження програми підвищення кваліфікації становить

VII. Кількість осіб у групі.

Мінімальна кількість - 20; максимальна кількість -30 .

VIII. Робочий навчальний план

№	Назва модуля	Назва теми	Вид заняття, кількість годин		Очікувані результати
			Лекція	Прак-тичне	
Варіативна частина робочого навчального плану					
1.	Універсальний дизайн в освіті	1. Поняття та функції універсального дизайну в освіті.	4	6	Знати функції та значення універсального дизайну в освіті; розуміти суть концепції універсального дизайну в освіті, історію розвитку та категорії людей, яким найнеобхідніший УД в сфері освіти; знати сім принципів УД в освіті та вміти наводити приклади до кожного з цих принципів; дотримуватись стандартів доступності та нових Державних будівельних норм при організації архітектурної доступності закладів освіти.
		2. Принципи універсального дизайну в освіті.	4	6	
		3. Архітектурна доступність закладів освіти.	4	6	
		Всього годин за 1 модулем			

IX. Порядок оцінювання результатів навчання

Результати навчання	Контрольні заходи	Вимоги до виду контролю	Оцінювання
Розуміти та аналізувати основні функції і категорії універсального дизайну в освітній сфері.	Тест	Тест складається з 10 запитань закритого типу. Правильна відповідь оцінюється в 2 бали	20 балів

X. Рекомендована література

Базова

1. Азін В. О., Грибальський Я. В., Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн: навч.-метод. посіб. Київ, 2013. 128 с.
2. Байда Л. Ю Школа для кожного: навч. посіб. Київ, 2015. 60 с.
3. Байда Л., Іванова О. Універсальний дизайн в медичних закладах: метод. посіб. / за заг. ред. О. Іванова; ПРООН в Україні, Спільна Програма Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні. Київ: Ваїте, 2019. 56с.
4. Виртосу І., Печончик Т. Універсальний дизайн: практичні поради для кожного. Київ: СГОЛЗІК, 2019. 39 с.
5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків: Ранок, Кенгуру, 2018. 160с. (Інклюзивна освіта).
6. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ : ТОВ Україна, 2019. 300с.
7. Софій Н.З. Універсальний дизайн в освіті: посіб. Київ: ТОВ Плеяди, 2015. 76с.
8. Тельна О.А. , Маланчій В.О. , Дацьо Н.О. , Сидорів С.М. , Селепій О.Д. , Весніна Н.В. , Приймак Н.П. , Сидорів Л.М. Сходінки інклюзії: наук.-практ. посібник для педагогів, студентів та батьків / за ред. С.М. Сидоріва. Івано-Франківськ, 2019. 155с.

Допоміжна

1. Єфімова С. М., Королюк С. В. Лідерство та інклюзивна освіта : навч.- метод. посіб. / за заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ: ТОВ Плеяди, 2012. 164 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
2. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ : ТОВ Україна, 2019. 300с.
3. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ: Відродження. 2018.150с.
4. Керівні рекомендації для інклюзії: забезпечення доступу до освіти для всіх. ЮНЕСКО. 2008. URL: https://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kaf_der_g_slug/material
5. Колупаєва А. А. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. у 9 книгах / За заг. ред. Колупаєвої А.А. Київ: ТОВ ВПЦ Літопис-XX. 2010. 255с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Колупаєва А.А. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Київ: А. С. К., 2012. 308 с.
7. Колупаєва А.А., Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. К.: А.С.К., 2012. 192 с. (Інклюзивна освіта).
8. Колупаєва А.А., Наконечна Л.М. Інклюзивне навчання: вибір батьків. Харків: Ранок, Кенгуру, 2018. 56 с. (Інклюзивне навчання за нозологіями).
9. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Харків: Ранок, Кенгуру. 2018. 112с. (Інклюзивна освіта).
10. Косенко Д. Новий освітній простір. Мотивуючий простір : інформ. посіб. МОН України. Київ, 2019. 255 с.
11. Кравченко Г.Ю., Сіліна Г.О. Інклюзивна освіта. Харків: Ранок, 2014. 144с.
12. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: К.-П. НУ ім. І. Огієнка, 2016. 164 с.
13. Пашенко О.В., Гриценко І.А., Софій Н.З. Інклюзивна освіта в умовах професійно-технічного навчального закладу: навч.-метод. посібн. Київ: Арт Економі, 2012. 184с.

14. Порадник для учасників інклюзивного процесу Літньої школи інклюзії 2018: Кроки у майбутнє. Івано-Франківськ, 2018. 46с.
15. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 01.12.2020р. № 2147-VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 46. ст.411.
16. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: Наказ МОН України від 08.06.2018р. № 609.
17. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 19.12.2017р. № 875-XII. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1991. № 21. ст.252.
18. Про професійно-технічну освіту: Закон України від 0605.2023р. № 103/98 ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1998. № 32. ст. 215.
19. Про соціальні послуги: Закон України від 31.12.2023р. № 2671-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2019. № 18. ст.73.
20. Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / пер. з англ. ФО І.С. Парашин. Київ: СПД, 2010. 296 с.
21. Про методичні рекомендації МОН України: Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації: Лист МОН України від 03.08.2023р. №1/11479-23.
22. Про схвалення рекомендацій щодо викладання інформації суб'єктами владних повноважень у форматах, що забезпечують доступність її сприйняття: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2023р. №1046-р.
23. Щодо забезпечення доступності закладів освіти для осіб з особливими освітніми потребами: Лист МОН України від 05.04.2019р. № 1/9-223.
24. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021р. №366-р.
25. Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021р. №957. Відомості Верховної Ради України (ВВР) від 06.09.2022р.
26. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948р. прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/snow/995_015.
27. Конституція України від 01.01.2020р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. ст. 141.
28. Про реабілітацію інвалідів в Україні: Закон України від 01.01.2024р. № 2961-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2006. № 2-3. ст.36.
29. Про будівельні норми: Закон України від 12.05.2022р. № 2254-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2010. № 5. ст.41.
30. Про архітектурну діяльність: Закон України від 13.12.2022р. № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1999. № 31. Ст. 246.
31. Про дошкільну освіту: Закон України від 13.12.2022р. № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 49. ст. 259.
32. Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю від 19.06.2023р. № 995. Ратифікована Законом № 1767-VI від 16.12.2009.
33. Про охорону дитинства: Закон України від 05.10.2023р. № 2402-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 30. ст.142.
34. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 01.01.2024р. № 463-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2020. № 31. ст. 226.
35. Про освіту: Закон України від 04.01.2024. № 2145- VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2017. № 38-39. ст. 380.
36. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 04.01.2024р. № 3038-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2011. № 34. ст.343.

Авторські публікації :

1. Бирко Н.М. Універсальний дизайн в освіті. Педагогічний вісник Поділля. 2019. №1. С.13-16
2. Бирко Н.М. Концепція універсального дизайну в освіті. Освіта Сумщини. 2019. №3(43). С.15-18
3. Бирко Н.М. Універсальний дизайн в навчанні. Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів: зб. наук. пр. Хмельницький : ХОППО, 2020. С.29-34
4. Бирко Н.М. Універсальний дизайн – потреба та необхідність у забезпеченні якісних освітніх послуг сьогодення. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. у 2 томах. Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. 31 берез.-2 квіт. 2021р. Харків: Мітра, 2021. Т.1. С. 184-188.
5. Бирко Н.М. Підхід універсального дизайну у викладанні філологічних дисциплін в закладах загальної середньої освіти. Славистичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика: зб. наук. праць. 19 берез. 2021р. Хмельницький: Випуск дев'ятий. 2021. С. 32-37.
6. Бирко Н.М. Архітектурна доступність закладів освіти – один із шляхів реалізації універсального дизайну. Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат: матеріали I всеукр. міждисципл. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 8 квітня 2021р. / упор. З.І. Удич. Тернопіль: ТНПУ, 2021. С. 16-20.
7. Бирко Н.М. Умови створення ефективного інклюзивного освітнього середовища в сучасних закладах освіти. Здобувач освіти в НУШ: доміанти розвитку та шляхи мобілізації ресурсів: зб. наукових праць за матеріалами роботи всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 15 квітня 2021р. С. 29-35.
8. Бирко Н.М. Універсальний дизайн – одна із дієвих концепцій в роботі вчителя щодо забезпечення індивідуальних потреб учнів. Нове покоління вчителів для української школи: виклики і досягнення: зб. тез доповідей всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. Одеської академії неперервної освіти. 30 квітня 2021р. Одеса: Астропринт, 2021. С. 12-15.
9. Bytko, N. ., Tolchieva, H. ., Babiak, O. ., Zamsha, A. ., Fedorenko, O. ., & Adamiuk, N. . (2021). Formação de professores para implantação de projeto universal em atividades educativas. Laplage Em Revista, 7(Extra-D), p.137-149. (Web of Science).<https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-D1079p.137-149>
10. Бирко Н.М. Створення інклюзивного освітнього середовища в ЗЗСО. Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів: зб. наук. пр. – Хмельницький : ХОППО, 2022. С.39-45.
11. Бирко Н.М. Ненасильницьке спілкування – один із пріоритетних підходів універсального дизайну у викладанні в сучасних закладах освіти //Збірник тез Міжнародного науково-практичного симпозіуму «Освіта, наука та культура України в світі: мобільність, глобалізація, інклюзія», 23-24 серпня 2022 р. за заг. ред. З. П. Ленів. Львів, 2022. С.13-16.
12. Бирко Н.М. Пріоритетні підходи універсального дизайну //Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 3 (140). Одеса, 2022. С.46-52.
13. Бирко Н.М. Практикуємо концепцію універсального дизайну через задоволення потреб здобувачів освітніх послуг. Освітній фокус. Хмельницький. 2022. Грудень. №3. С. 2-4.

Інформаційні ресурси та інтернет-джерела:

1. International Disability Alliance (IDA). Universal Design for Learning and its Role in Ensuring Access to Inclusive Education for All, 2021. URL: <http://bookbuilder.cast.org>
2. Johnsen, B. H. (in press 2013). A Curricular Approach to Inclusive Education Some Thoughts concerning Practice, Innovation and Research. In L. Igric(Ed.). Department of Special Needs Education, University of Oslo, Norway
3. Mentimeter. URL: <https://www.mentimeter.com/quiz-students>
4. Rose, D. & Meyer, A. Universal Design for Learning. URL: https://lincs.ed.gov/sites/default/files/2_TEAL_UDL.pdf
5. UDL Exchange. URL: <http://udlexchange.cast.org>

6. Universal design (UD). Presentation material by Tom Vavik (2013). Institutt of Design, Oslo School of Architecture and Design, Oslo, Norway.
7. Азін В. Приклади застосування універсального дизайну. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-56399768>
8. Байда Л. Простір без бар'єрів: як застосовувати в школі принципи універсального дизайну. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-pryntsypu-universalnogo-dyzajnu-v-shkoli/>
9. Байда Л. Як застосовувати в школах універсальний дизайн, стандарти доступності й розумне пристосування. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-v-shkolah-universalnyj-dyzajn-standarty-dostupnosti-j-rozumne-prystosuvannya/>
10. Брем С., Заблоцька К., Іванова О. Як проектування за принципами універсального дизайну може врятувати життя? UR: <https://medium.com/@udukraine>
11. Васюник-Кулієва М. Універсальний дизайн в освіті. URL: <http://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?p=2414>
12. Виртосу І. 7 відповідей про те, що таке універсальний дизайн. URL: <https://nachasi.com/2017/07/04/universal-design/>
13. Вольфганг Ф.Е. Прейзер, Коридон Г., Сміт. Довідник з універсального дизайну. Нью – Йорк, Чикаго, Сан Франциско, Лісабон, Лондон, Мадрид, Мехіко, Мілан, Нью – Делі, Сан-Хуан, Сеул, Сінгапур, Сідней, Торонто. 2011.
14. Доступність VEB-простору: як та для чого? URL: <https://webaxe.org>
15. Енн Мейер, Девід Х. Роуз, Девід Гордон. Універсальний дизайн для навчання: Теорія та практика / Universal Design for Learning: Theory & Practice. Wakefield, MA: CAST Professional Publishing. 2014. URL: <http://udltheorypractice.cast.org>
16. Ерік Еггерт, Шаді Абу-Захр. Навчальні посібники призначені для використання різними особами. URL: <https://www.w3.org/WAI/tutorials>
17. Критерії дружнього закладу. Національна Асамблея людей з інвалідністю. URL: <http://ud.org.ua/2017-11-15-14-12-34/anketa-viznachennya-dostupnosti>
18. Овчарук О. В., Малицька І. Д., Іванюк І. В., Гриценчук О. О., Кравчина О. Є., Сороко Н. В. Використання засобів хмаро орієнтованого навчального середовища для розвитку ІК-компетентності вчителів: метод. рекомендації Київ : Літера ЛТД, 2019. 64 с.
19. Олівер М., Морозова Е. Аутизм у дітей и школа: как спланировать дизайн класса, где учатся дети с аутизмом? URL: <https://outfund.ru/dizajn-dlya-detej-s-autizmom-klass-shkola/>
20. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ: 2018. 252 с.
21. Поліщук П. Анкета визначення доступності будівель та споруд громадського призначення та прилеглої до них території для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення. ВП ВГО Генерація Успішної дії.
22. Про UDL. URL: <http://udloncampus.cast.org>
23. Про універсальний дизайн для навчання. URL: <http://udljournal.cast.org>
24. Пруетт С. Доступний дизайн, універсальний дизайн та інші терміни: розбираємося, що до чого / перекл. К. Біловол, Я. Бухта. URL: <https://ud.org.ua/statti/354-dostupnij-dizajn-universalnij-dizajnu-ta-inshi-termiini-rozbiraemos-shcho-do-chogo>
25. Ракова Н. Как нам строить город без барьеров? URL: <https://ardexpert.ru/article/2586>
26. Скрипка Н., Грибальський Я., Азін В. Методика проведення аудиту доступності об'єктів, на яких розташовані виборчі дільниці. URL: https://naiu.org.ua/wpcontent/uploads/2020/01/Accessibility_Practices_Guide_UKR.pdf
27. Створюйте динамічні навчальні середовища з підтримкою UDL. URL: <http://udlstudio.cast.org>
28. Універсальний дизайн для навчання (UDL) як підхід до проектування навчання. URL: <http://udlselfcheck.cast.org>
29. Універсальний дизайн: світ зручний для кожного. Програма розвитку ООН в Україні. URL: <https://www.google.com/search>
30. Що таке Цілі сталого розвитку? URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>
31. Як зробити транспорт доступним? Національна Асамблея людей з інвалідністю. URL: <http://ud.org.ua/2017-11-15-14-12-34/anketa-viznachennya-dostupnosti>

ХІІ. Політика доброчесності

Зареєструвавшись на цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності.

Окреслимо його основні складові:

Виконувати проміжні завдання і тести самостійно, без допомоги сторонніх осіб.

Надавати для оцінювання лише результати власної роботи.

Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших слухачів.

Не публікувати відповіді на запитання, що використовуються в рамках програми для оцінювання знань слухачів.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В НАВЧАННІ

Інформація про розробника: **Бирко Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту та освітніх технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка.
nadyabyrko@gmail.com

Кредити та кількість годин: 1 ECTS; 30 годин.

Мова навчання: Українська
Форма навчання: Дистанційна

I. Опис

Програма підвищення кваліфікації призначена для педагогічних працівників закладів освіти та інших осіб, які бажають опанувати й застосовувати концепцію універсального дизайну в навчальній діяльності освітнього процесу задля створення рівних умов доступу до якісної освіти кожному здобувачеві освітніх послуг.

У процесі опрацювання програми курсу підвищення кваліфікації слухачі ознайомляться із основами універсального дизайну в навчанні, який спрямований на забезпечення та врахування стандартів доступності освітніх послуг дітям з різними потребами та можливостями і підвищить ефективність навчально-виховного процесу, враховуючи потреби кожного учня на уроці;

Передбачено вивчення таких питань: основні завдання універсального дизайну в навчанні. Універсальна модель навчання; принципи універсального дизайну в навчанні; ключові категорії доступності навчального середовища на уроці.(далі УДН).

Робочий навчальний план містить один варіативний модуль (30 год) .

Кожен слухач має опрацювати один модуль (30 годин).

Перевіркою рівня сформованості компетентності після опрацювання програми підвищення кваліфікації є проходження тесту. За умови успішного завершення курсу підвищення кваліфікації слухач отримує документ, що відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (із змінами від 27 грудня 2019 р. № 1133) «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».

II. Мета і завдання програми підвищення кваліфікації

Мета програми – ознайомлення слухачів з підходом універсального дизайну в навчанні, основними завданнями УДН, універсальною моделлю навчання, підходами УДН щодо подолання бар'єрів освітніх програм; поширення та застосування в практичній діяльності принципів універсального дизайну в навчанні; подолання існуючих бар'єрів, які заважають або обмежують рівний доступ до освітніх послуг особам з особливими потребами; дотримання та використання

ключових категорій доступності навчального середовища на уроці задля покращення умов якості для кожного здобувача освітніх послуг

Програма підвищення кваліфікації спрямована на реалізацію таких **завдань**:

1. Ознайомити слухачів із підходом універсального дизайну в навчанні, основними завданнями та функціями УДН, універсальною моделлю навчання;
2. Розглянути домінуючі стилі навчання дітей щодо сприйняття та засвоєння інформації;
3. З'ясувати основні підходи УДН щодо подолання бар'єрів освітніх програм з метою залучення всіх дітей до навчальної діяльності;
4. Визначити поняття «адаптація», «модифікація» та їх значення в навчальному процесі;
5. Обґрунтувати принципи універсального дизайну в навчанні, розкрити суть кожного з принципів та навести практичні приклади;
6. Навчити враховувати правила правильного планування й організації процесу навчання різних дітей у класі;
7. Проаналізувати досвід вчителів-практиків США: ефективну структуру способів залучення, презентації та взаємодії в навчальній діяльності;
8. Проаналізувати ключові категорії доступності навчального середовища на уроці.
9. Отримати зворотній зв'язок за допомогою системи запитань, які стосуються викладання з врахуванням УД;
10. Навчити слухачів практично втілювати набуті знання в діяльність, якою займаються;
11. Формувати вміння впроваджувати концепцію універсального дизайну в навчальну діяльність, забезпечуючи рівні права для кожної особистості.
12. Сприяти професійному і особистісному розвитку слухачів і стимулювати їхню самореалізацію у практичній діяльності;

III. Результати навчання

За результатами навчання слухачі зможуть:

- Розуміти поняття та функції універсального дизайну в навчанні;
- Застосовувати в практичній діяльності підхід універсального дизайну в навчанні;
- Враховувати принципи універсального дизайну в навчанні при плануванні, проектуванні та організації навчальної діяльності;
- Реалізовувати концепцію універсального дизайну в навчанні відповідно до особливостей і можливостей всіх учнів класу і кожної особистості зокрема;
- Враховувати при плануванні та викладанні матеріалу стилі навчання кожного учня класу;
- Надавати можливість в різні, прийнятні для учнів способи, демонструвати засвоєнні знання, опановані навички через різні продукти навчальної діяльності;
- Розробити свою універсальну модель навчання, застосовуючи гнучкі й альтернативні способи представлення інформаційного матеріалу;
- Керуватися ключовими категоріями доступності навчального середовища на уроці при організації інклюзивного навчання та диференційованого викладання;
- Використовувати в практичній діяльності сформовані соціальні компетентності.

У результаті опрацювання програми «Універсальний дизайн в навчанні» передбачається формування таких фахових компетентностей:

1. Бути обізнаним із завданнями та функціями універсального дизайну в навчанні;
2. Вміти визначати стиль навчання кожного учня класу;
3. Знати основні підходи УДН щодо подолання бар'єрів освітніх програм;
4. Вміти підбирати гнучкі способи, методи, прийоми навчальної діяльності задля забезпечення якісної освіти усіх дітей класу;
5. Застосовувати принципи універсального дизайну в навчанні при плануванні, проектуванні та організації педагогічної діяльності;
6. Вміти знаходити альтернативні рішення в будь-яких непередбачуваних ситуаціях;
7. Розрізняти поняття «адаптація» й «модифікація», як альтернативних способів універсального дизайну в навчанні;
8. Знати приклади універсального дизайну та його принципів в навчальній діяльності;
9. Вміти створювати доступність навчального середовища на уроці використовуючи п'ять категорій доступності;
10. Дотримуватись принципів толерантності при реалізації концепції універсального

дизайну в навчанні.

IV. Строки виконання програми підвищення кваліфікації.

Слухач самостійно обирає час і темп опрацювання програми. Після успішного опрацювання модуля переходить до виконання тестів.

V. Місце виконання програми підвищення кваліфікації.

MOODLE ХОІППО ім. А.Назаренка, що знаходиться за посиланням:
<https://hoippo.km.ua/?cat=10>

VI. Вартість.

Вартість проходження програми підвищення кваліфікації становить

VII. Кількість осіб у групі.

Мінімальна кількість - 20; максимальна кількість -30.

VIII. Робочий навчальний план

№	Назва модуля	Назва теми	Вид заняття, кількість годин		Очікувані результати
			Лекція	Прак- тичне	
Варіативна частина робочого навчального плану					
1.	Універсальний дизайн в навчанні	1. Основні завдання універсального дизайну в навчанні. Універсальна модель навчання.	4	6	Знати основні поняття і категорії універсального дизайну в навчанні; розуміти функції і завдання універсального дизайну в навчанні;
		2. Принципи універсального дизайну в навчанні.	4	6	вміти застосовувати принципи універсального дизайну в навчанні при плануванні, проектуванні та організації сучасного освітнього середовища;
		3. Ключові категорії доступності навчального середовища на уроці.	4	6	створювати доступність навчального середовища на уроці/занятті використовуючи п'ять категорій доступності.
		Всього годин за 1 модулем		12	18

IX. Порядок оцінювання результатів навчання

Результати навчання	Контрольні заходи	Вимоги до виду контролю	Оцінювання
Розуміти та аналізувати основні поняття і категорії універсального дизайну в навчанні.	Тест	Тест складається з 10 запитань закритого типу. Правильна відповідь оцінюється в 2 бали	20 балів

X. Рекомендована література

Базова

1. Азін В. О., Грибальський Я. В., Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн: навч.-метод. посіб. Київ, 2013. 128 с.
2. Байда Л. Ю Школа для кожного: навч. посіб. Київ, 2015. 60 с.
3. Байда Л., Іванова О. Універсальний дизайн в медичних закладах: метод. посіб. / за заг. ред. О. Іванова; ПРООН в Україні, Спільна Програма Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні. Київ: Ваїте, 2019. 56с.
4. Виртосу І., Печончик Т. Універсальний дизайн: практичні поради для кожного. Київ: СГОЛЗІК, 2019. 39 с.
5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків: Ранок, Кенгуру, 2018. 160с. (Інклюзивна освіта).
6. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ : ТОВ Україна, 2019. 300с.
7. Софій Н.З. Універсальний дизайн в освіті: посіб. Київ: ТОВ Плеяди, 2015. 76с.
8. Тельна О.А. , Маланчій В.О. , Дацьо Н.О. , Сидорів С.М. , Селепій О.Д. , Весніна Н.В. , Приймак Н.П. , Сидорів Л.М. Сходінки інклюзії: наук.-практ. посібник для педагогів, студентів та батьків / за ред. С.М. Сидоріва. Івано-Франківськ, 2019. 155с.

Допоміжна

1. Єфімова С. М., Корольок С. В. Лідерство та інклюзивна освіта : навч.- метод. посіб. / за заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ: ТОВ Плеяди, 2012. 164 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
2. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ : ТОВ Україна, 2019. 300с.
3. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ: Відродження. 2018.150с.
4. Керівні рекомендації для інклюзії: забезпечення доступу до освіти для всіх. ЮНЕСКО. 2008. URL: https://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kaf_der_g_slug/material
5. Колупаєва А. А. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. у 9 книгах / За заг. ред. Колупаєвої А.А. Київ: ТОВ ВПЦ Літопис-XX. 2010. 255с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Колупаєва А.А. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Київ: А. С. К., 2012. 308 с.
7. Колупаєва А.А., Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. К.: А.С.К., 2012. 192 с. (Інклюзивна освіта).
8. Колупаєва А.А., Наконечна Л.М. Інклюзивне навчання: вибір батьків. Харків: Ранок, Кенгуру, 2018. 56 с. (Інклюзивне навчання за нозологіями).
9. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Харків: Ранок, Кенгуру. 2018. 112с. (Інклюзивна освіта).
10. Косенко Д. Новий освітній простір. Мотивуючий простір : інформ. посіб. МОН України. Київ, 2019. 255 с.
11. Кравченко Г.Ю., Сіліна Г.О. Інклюзивна освіта. Харків: Ранок, 2014. 144с.
12. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: К.-П. НУ ім. І. Огієнка, 2016. 164 с.

13. Пащенко О.В., Гриценко І.А., Софій Н.З. Інклюзивна освіта в умовах професійно-технічного навчального закладу: навч.-метод. посібн. Київ: Арт Економі, 2012. 184с.
14. Порадник для учасників інклюзивного процесу Літньої школи інклюзії 2018: Кроки у майбутнє. Івано-Франківськ, 2018. 46с.
15. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 01.12.2020р. № 2147-VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 46. ст.411.
16. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: Наказ МОН України від 08.06.2018р. № 609.
17. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 19.12.2017р. № 875-XII. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1991. № 21. ст.252.
18. Про професійно-технічну освіту: Закон України від 0605.2023р. № 103/98 ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1998. № 32. ст. 215.
19. Про соціальні послуги: Закон України від 31.12.2023р. № 2671-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2019. № 18. ст.73.
20. Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / пер. з англ. ФО І.С. Парашин. Київ: СПД, 2010. 296 с.
21. Про методичні рекомендації МОН України: Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації: Лист МОН України від 03.08.2023р. №1/11479-23.
22. Про схвалення рекомендацій щодо викладання інформації суб'єктами владних повноважень у форматах, що забезпечують доступність її сприйняття: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2023р. №1046-р.
23. Щодо забезпечення доступності закладів освіти для осіб з особливими освітніми потребами: Лист МОН України від 05.04.2019р. № 1/9-223.
24. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021р. №366-р.
25. Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021р. №957. Відомості Верховної Ради України (ВВР) від 06.09.2022р.
26. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948р. прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/snow/995_015.
27. Конституція України від 01.01.2020р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. ст. 141.
28. Про реабілітацію інвалідів в Україні: Закон України від 01.01.2024р. № 2961-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2006. № 2-3. ст.36.
29. Про будівельні норми: Закон України від 12.05.2022р. № 2254-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2010. № 5. ст.41.
30. Про архітектурну діяльність: Закон України від 13.12.2022р. № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1999. № 31. Ст. 246.
31. Про дошкільну освіту: Закон України від 13.12.2022р. № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 49. ст. 259.
32. Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю від 19.06.2023р. № 995. Ратифікована Законом № 1767-VI від 16.12.2009.
33. Про охорону дитинства: Закон України від 05.10.2023р. № 2402-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 30. ст.142.
34. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 01.01.2024р. № 463-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2020. № 31. ст. 226.
35. Про освіту: Закон України від 04.01.2024. № 2145- VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2017. № 38-39. ст. 380.
36. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 04.01.2024р. № 3038-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2011. № 34. ст.343.

Авторські публікації :

1. Бирко Н.М. Універсальний дизайн в освіті. *Педагогічний вісник Поділля*. 2019. №1. С.13-16
2. Бирко Н.М. Концепція універсального дизайну в освіті. *Освіта Сумщини*. 2019. №3(43). С.15-18
3. Бирко Н.М. Універсальний дизайн в навчанні. *Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів*: зб. наук. пр. Хмельницький : ХОІППО, 2020. С.29-34
4. Бирко Н.М. Універсальний дизайн – потреба та необхідність у забезпеченні якісних освітніх послуг сьогодення. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика*: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. у 2 томах. Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. 31 берез.-2 квіт. 2021р. Харків: Мітра, 2021. Т.1. С. 184-188.
5. Бирко Н.М. Підхід універсального дизайну у викладанні філологічних дисциплін в закладах загальної середньої освіти. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика*: зб. наук. праць. 19 берез. 2021р. Хмельницький: Випуск дев'ятий. 2021. С. 32-37.
6. Бирко Н.М. Архітектурна доступність закладів освіти – один із шляхів реалізації універсального дизайну. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат*: матеріали I всеукр. міждисципл. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 8 квітня 2021р. / упор. З.І. Удич. Тернопіль: ТНПУ, 2021. С. 16-20.
7. Бирко Н.М. Умови створення ефективного інклюзивного освітнього середовища в сучасних закладах освіти. *Здобувач освіти в НУІІ: доміанти розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*: зб. наукових праць за матеріалами роботи всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 15 квітня 2021р. С. 29-35.
8. Бирко Н.М. Універсальний дизайн – одна із дієвих концепцій в роботі вчителя щодо забезпечення індивідуальних потреб учнів. *Нове покоління вчителів для української школи: виклики і досягнення*: зб. тез доповідей всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. Одеської академії неперервної освіти. 30 квітня 2021р. Одеса: Астропринт, 2021. С. 12-15.
9. Byrko, N. ., Tolchieva, H. ., Babiak, O. ., Zamsha, A. ., Fedorenko, O. ., & Adamiuk, N. . (2021). Formação de professores para implantação de projeto universal em atividades educativas. *Laplage Em Revista*, 7(Extra-D), p.137-149. (Web of Science). <https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-D1079p.137-149>
10. Бирко Н.М. Створення інклюзивного освітнього середовища в ЗЗСО. *Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів*: зб. наук. пр. – Хмельницький : ХОІППО, 2022. С.39-45.
11. Бирко Н.М. Ненасильницьке спілкування – один із пріоритетних підходів універсального дизайну у викладанні в сучасних закладах освіти //Збірник тез Міжнародного науково-практичного симпозиуму «Освіта, наука та культура України в світі: мобільність, глобалізація, інклюзія», 23-24 серпня 2022 р. за заг. ред. З. П. Ленів. Львів, 2022. С.13-16.
12. Бирко Н.М. Пріоритетні підходи універсального дизайну //Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 3 (140). Одеса, 2022. С.46-52.
13. Бирко Н.М. Практикуємо концепцію універсального дизайну через задоволення потреб здобувачів освітніх послуг. Освітній фокус. Хмельницький. 2022. Грудень. №3. С. 2-4.

Інформаційні ресурси та інтернет-джерела:

1. International Disability Alliance (IDA). Universal Design for Learning and its Role in Ensuring Access to Inclusive Education for All, 2021. URL: <http://bookbuilder.cast.org>
2. Johnsen, B. H. (in press 2013). A Curricular Approach to Inclusive Education Some Thoughts concerning Practice, Innovation and Research. In L. Igric(Ed.). Department of Special Needs Education, University of Oslo, Norway
3. Mentimeter. URL: <https://www.mentimeter.com/quiz-students>
4. Rose, D. & Meyer, A. Universal Design for Learning. URL: https://lincs.ed.gov/sites/default/files/2_TEAL_UDL.pdf
5. UDL Exchange. URL: <http://udlexchange.cast.org>

6. Universal design (UD). Presentation material by Tom Vavik (2013). Institutt of Design, Oslo School of Architecture and Design, Oslo, Norway.
7. Азін В. Приклади застосування універсального дизайну. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-56399768>
8. Байда Л. Простір без бар'єрів: як застосовувати в школі принципи універсального дизайну. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-pryntsypy-universalnogo-dyzajnu-v-shkoli/>
9. Байда Л. Як застосовувати в школах універсальний дизайн, стандарти доступності й розумне пристосування. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-v-shkolah-universalnyi-dyzajn-standarty-dostupnosti-j-rozumne-prystosuvannya/>
10. Брем С., Заблоцька К., Іванова О. Як проектування за принципами універсального дизайну може врятувати життя? UR: <https://medium.com/@udukraine>
11. Васюник-Кулієва М. Універсальний дизайн в освіті. URL: <http://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?p=2414>
12. Виртосу І. 7 відповідей про те, що таке універсальний дизайн. URL: <https://nachasi.com/2017/07/04/universal-design/>
13. Вольфганг Ф.Е. Прейзер, Коридон Г., Сміт. Довідник з універсального дизайну. Нью – Йорк, Чикаго, Сан Франциско, Лісабон, Лондон, Мадрид, Мехіко, Мілан, Нью – Делі, Сан-Хуан, Сеул, Сінгапур, Сідней, Торонто. 2011.
14. Доступність VEB-простору: як та для чого? URL: <https://webaxe.org>
15. Енн Мейер, Девід Х. Роуз, Девід Гордон. Універсальний дизайн для навчання: Теорія та практика / Universal Design for Learning: Theory & Practice. Wakefield, MA: CAST Professional Publishing. 2014. URL: <http://udltheorypractice.cast.org>
16. Ерік Еггерт, Шаді Абу-Захр. Навчальні посібники призначені для використання різними особами. URL: <https://www.w3.org/WAI/tutorials>
17. Критерії дружнього закладу. Національна Асамблея людей з інвалідністю. URL: <http://ud.org.ua/2017-11-15-14-12-34/anketa-viznachennya-dostupnosti>
18. Овчарук О. В., Малицька І. Д., Іванюк І. В., Гриценчук О. О., Кравчина О. Є., Сороко Н. В. Використання засобів хмаро орієнтованого навчального середовища для розвитку ІК-компетентності вчителів: метод. рекомендації Київ : Літера ЛТД, 2019. 64 с.
19. Олівер М., Морозова Е. Аутизм у дітей и школа: как спланировать дизайн класса, где учатся дети с аутизмом? URL: <https://outfund.ru/dizajn-dlya-detej-s-autizmom-klass-shkola/>
20. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ: 2018. 252 с.
21. Поліщук П. Анкета визначення доступності будівель та споруд громадського призначення та прилеглої до них території для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення. ВП ВГО Генерація Успішної дії.
22. Про UDL. URL: <http://udloncampus.cast.org>
23. Про універсальний дизайн для навчання. URL: <http://udljournal.cast.org>
24. Пруетт С. Доступний дизайн, універсальний дизайн та інші терміни: розбираємося, що до чого / перекл. К. Біловол, Я. Бухта. URL: <https://ud.org.ua/statti/354-dostupnij-dizajn-universalnij-dizajnu-ta-inshi-termiini-rozbiraemos-shcho-do-chogo>
25. Ракова Н. Как нам строить город без барьеров? URL: <https://ardexpert.ru/article/2>
26. Скрипка Н., Грибальський Я., Азін В. Методика проведення аудиту доступності об'єктів, на яких розташовані виборчі дільниці. URL: <https://naiu.org.ua/wpcontent/uploads/2020/01/Accessibility Practices Guide UKR.pdf>
27. Створюйте динамічні навчальні середовища з підтримкою UDL. URL: <http://udlstudio.cast.org>
28. Універсальний дизайн для навчання (UDL) як підхід до проектування навчання. URL: <http://udlselfcheck.cast.org>
29. Універсальний дизайн: світ зручний для кожного. Програма розвитку ООН в Україні. URL: <https://www.google.com/search>
30. Що таке Цілі сталого розвитку? URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>
31. Як зробити транспорт доступним? Національна Асамблея людей з інвалідністю. URL: <http://ud.org.ua/2017-11-15-14-12-34/anketa-viznachennya-dostupnosti>

ХІІ. Політика доброчесності

Зареєструвавшись на цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності.

Окреслимо його основні складові:

Виконувати проміжні завдання і тести самостійно, без допомоги сторонніх осіб.

Надавати для оцінювання лише результати власної роботи.

Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших слухачів.

Не публікувати відповіді на запитання, що використовуються в рамках програми для оцінювання знань слухачів.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Інформація про розробника: **Бирко Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту та освітніх технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка.
nadyabyrko@gmail.com

Кредити та кількість годин: 1 ECTS; 30 годин.

Мова навчання: Українська
Форма навчання: Дистанційна

I. Опис

Програма підвищення кваліфікації призначена для педагогічних працівників закладів освіти та інших осіб, які бажають опанувати основи універсального дизайну в інклюзивному середовищі, задля створення рівних умов доступу кожному здобувачеві освітніх послуг в забезпеченні отримання якісної освіти.

У процесі опрацювання програми підвищення кваліфікації слухачі ознайомляться із ключовими аспектами інклюзивного навчання, умовами створення успішного інклюзивного середовища та їх характеристикою, існуючими бар'єрами сучасності щодо осіб з інвалідністю та осіб з особливими освітніми потребами, можливістю застосування універсального дизайну в інклюзивному середовищі, підходами щодо змін типової освітньої програми в інклюзивному класі та деякими сучасними освітніми стратегіями інклюзивного дизайну. Передбачено вивчення таких питань: теоретико-методологічні аспекти інклюзивного навчання, створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти, освітні стратегії інклюзивного дизайну.

Робочий навчальний план містить один варіативний модуль (30 год) .

Кожен слухач має опрацювати один модуль (30 годин).

Перевіркою рівня сформованості компетентності після опрацювання програми підвищення кваліфікації є проходження тесту. За умови успішного завершення курсу підвищення кваліфікації слухач отримує документ, що відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (із змінами від 27 грудня 2019 р. № 1133) «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».

II. Мета і завдання програми підвищення кваліфікації

Мета програми – ознайомлення слухачів з основами універсального дизайну в інклюзивному середовищі й застосування даної концепції в освітніх закладах з інклюзивною формою навчання задля покращення умов якісного навчання дітей з особливими освітніми потребами; врахування й дотримання умов успішного інклюзивного середовища; усунення

бар'єрів сучасності щодо осіб з інвалідністю та осіб з особливими освітніми потребами; апробування сучасних освітніх стратегій інклюзивного дизайну на користь дітей з особливими потребами.

Програма підвищення кваліфікації спрямована на реалізацію таких **завдань**:

1. Ознайомити слухачів із ключовими аспектами інклюзивного навчання.
2. Обґрунтувати складові інклюзивного навчання (індикатори інклюзії): інклюзивну культуру, інклюзивну політику, інклюзивну практику.
3. Розглянути існуючі бар'єри сучасності щодо осіб з інвалідністю та осіб з особливими освітніми потребами.
4. Охарактеризувати ключові ознаки сучасного простору інклюзивного середовища;
5. Довести важливість особливого підходу в навчанні – універсального дизайну, який усуває існуючі бар'єри в навчанні.
6. Проаналізувати нормативно-правові документи щодо створення інклюзивного освітнього середовища.
7. Визначити умови створення успішного інклюзивного середовища та охарактеризувати їх.
8. З'ясувати на якому рівні можливий універсальний дизайн в інклюзивному середовищі.
9. Ознайомитися з підходами до змін типової освітньої програми в інклюзивному класі.
10. Адаптувати освітні стратегії інклюзивного дизайну до сучасних умов створення успішного освітнього середовища.
11. Отримати навички щодо запобігання створення «нових бар'єрів», передбачаючи від самого початку застосування принципів «універсального дизайну».
12. Надати розуміння того, що «універсальний дизайн» ліквідовує бар'єри та сприяє рівності на основі всебічної участі та включення в суспільство.
13. Сприяти професійному і особистісному розвитку слухачів, стимулювати їхню самореалізацію у практичній діяльності.
14. Формувати вміння впроваджувати основи концепції універсального дизайну в інклюзивному середовищі на етапі планування освітньої діяльності забезпечуючи рівні права для кожної особистості.

III. Результати навчання

За результатами навчання слухачі зможуть:

- Розуміти важливість концепції універсального дизайну в організації інклюзивного освітнього середовища;
- Застосовувати освітні стратегії універсального дизайну в практичній діяльності;
- Аналізувати й розрізняти індикатори інклюзії: інклюзивну культуру, інклюзивну політику, інклюзивну практику;
- Усувати в інклюзивному середовищі існуючі бар'єри в навчанні дітей з особливими освітніми потребами;
- Дотримуватись умов щодо створення успішного інклюзивного середовища;
- Враховувати принципи універсального дизайну при плануванні, проектуванні та організації інклюзивного середовища;
- Керуватися у своїй практичній діяльності нормативними документами щодо доступності закладів освіти, організації інклюзивного освітнього середовища та нових Державних будівельних норм України щодо створення комфортних, безпечних та безперешкодних умов сучасного освітнього середовища;
- Підбирати правильний підхід щодо зміни типової освітньої програми в інклюзивному класі;
- Наповнювати освітній процес в інклюзивному класі різноманітними сучасними техніками, методами, прийомами, формами роботи задля успішного навчання різних дітей;
- Використовувати в практичній діяльності сформовані соціальні компетентності.

У результаті опрацювання програми «Універсальний дизайн в інклюзивному середовищі» передбачається формування таких фахових компетентностей:

1. Бути обізнаним із потребою в застосуванні інноваційної концепції сучасності універсального дизайну в інклюзивному середовищі.
2. Розрізняти в освітній діяльності складові інклюзивного навчання (індикатори інклюзії);
3. Дотримуватись ключових аспектів інклюзивного навчання при плануванні педагогічної діяльності;
4. Враховувати в практичній діяльності умови створення успішного інклюзивного середовища;
5. За допомогою інноваційних підходів до навчання дітей з ООП, усувати існуючі бар'єри осіб з інвалідністю/осіб з ООП в інклюзивному середовищі;
6. Дотримуватись принципів толерантності при реалізації концепції універсального дизайну в інклюзивному середовищі;
7. При створенні інклюзивного середовища, враховувати ключові ознаки сучасного освітнього простору;
8. Враховуючи особливі потреби кожного учня освітнього закладу, забезпечувати архітектурну доступність навчального закладу та доступність навчального середовища на уроці;
9. Встановлювати позитивні контакти між суб'єктами інклюзивного середовища на основі технології партнерської взаємодії;
10. Користуватися сучасними Державними будівельними нормами при організації інклюзивного освітнього середовища;
11. Застосовувати концепцію універсального дизайну при плануванні й організації кожної ключової категорії доступності навчального середовища під час уроку;
12. Вміти створити й застосовувати свою універсальну модель навчання в інклюзивному класі з застосуванням елементів універсальності;
13. Надавати можливість для успішності дітей з ООП застосовувати під час навчання ТЗН, асистивні технології, розумні пристосування;
14. Дотримуватись в педагогічній діяльності фізичної, методичної, поведінкової доступності під час навчання.
15. Вміти використовувати гнучкі методики в інклюзивному освітньому середовищі задля успішного навчання дітей з особливими освітніми потребами.

IV. Строки виконання програми підвищення кваліфікації.

Слухач самостійно обирає час і темп опрацювання програми. Після успішного опрацювання модуля переходить до виконання тестів.

V. Місце виконання програми підвищення кваліфікації.

Слухач опрацьовує матеріали на платформі MOODLE ХОППО ім. А.Назаренка, що знаходиться за посиланням: <https://hoippo.km.ua/?cat=10>

VI. Вартість.

Вартість проходження програми підвищення кваліфікації становить

VII. Кількість осіб у групі.

Мінімальна кількість - 20; максимальна кількість - 30 .

VIII. Робочий навчальний план

№	Назва модуля	Назва теми	Вид заняття, кількість годин		Очікувані результати
			Лекція	Прак-тичне	
Варіативна частина робочого навчального плану					
1.	Універсальний дизайн в інклюзивному середовищі	1. Теоретико-методологічні аспекти інклюзивного навчання.	4	6	Знати теоретико-методологічні аспекти інклюзивного навчання; розуміти що таке інклюзивне навчання та особи з особливими освітніми потребами; розрізняти індикатори інклюзії; знати умови створення успішного інклюзивного середовища та їх характеристику; вміти аналізувати, на яких рівня можливий універсальний дизайн в інклюзивному середовищі; уміти добирати правильний підхід, задля зміни типової освітньої програми в інклюзивному класі/групі.
		2. Створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти.	4	6	
		3. Освітні стратегії інклюзивного дизайну.	4	6	
Всього годин за 1 модулем			12	18	30 годин

IX. Порядок оцінювання результатів навчання

Результати навчання	Контрольні заходи	Вимоги до виду контролю	Оцінювання
Розуміти та аналізувати основні аспекти універсального дизайну в інклюзивному середовищі.	Тест	Тест складається з 10 запитань закритого типу. Правильна відповідь оцінюється в 2 бали	20 балів

Х. Рекомендована література

Базова

1. Азін В. О., Грибальський Я. В., Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн: навч.-метод. посіб. Київ, 2013. 128 с.
2. Байда Л. Ю Школа для кожного: навч. посіб. Київ, 2015. 60 с.
3. Байда Л., Іванова О. Універсальний дизайн в медичних закладах: метод. посіб. / за заг. ред. О. Іванова; ПРООН в Україні, Спільна Програма Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні. Київ: Ваїте, 2019. 56с.
4. Виртосу І., Печончик Т. Універсальний дизайн: практичні поради для кожного. Київ: СГОЛЗІК, 2019. 39 с.
5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків: Ранок, Кенгуру, 2018. 160с. (Інклюзивна освіта).
6. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ : ТОВ Україна, 2019. 300с.
7. Софій Н.З. Універсальний дизайн в освіті: посіб. Київ: ТОВ Плеяди, 2015. 76с.
8. Тельна О.А. , Маланчій В.О. , Дацьо Н.О. , Сидорів С.М. , Селепій О.Д. , Весніна Н.В. , Приймак Н.П. , Сидорів Л.М. Сходінки інклюзії: наук.-практ. посібник для педагогів, студентів та батьків / за ред. С.М. Сидоріва. Івано-Франківськ, 2019. 155с.

Допоміжна

1. Єфімова С. М., Корольок С. В. Лідерство та інклюзивна освіта : навч.- метод. посіб. / за заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ: ТОВ Плеяди, 2012. 164 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
2. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ : ТОВ Україна, 2019. 300с.
3. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ: Відродження. 2018.150с.
4. Керівні рекомендації для інклюзії: забезпечення доступу до освіти для всіх. ЮНЕСКО. 2008. URL: https://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kaf_derg_slug/material
5. Колупаєва А. А. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. у 9 книгах / За заг. ред. Колупаєвої А.А. Київ: ТОВ ВПЦ Літопис-XX. 2010. 255с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Колупаєва А.А. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Київ: А. С. К., 2012. 308 с.
7. Колупаєва А.А., Данілавичюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. К.: А.С.К., 2012. 192 с. (Інклюзивна освіта).
8. Колупаєва А.А., Наконечна Л.М. Інклюзивне навчання: вибір батьків. Харків: Ранок, Кенгуру, 2018. 56 с. (Інклюзивне навчання за нозологіями).
9. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Харків: Ранок, Кенгуру. 2018. 112с. (Інклюзивна освіта).
10. Косенко Д. Новий освітній простір. Мотивуючий простір : інформ. посіб. МОН України. Київ, 2019. 255 с.
11. Кравченко Г.Ю., Сіліна Г.О. Інклюзивна освіта. Харків: Ранок, 2014. 144с.
12. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: К.-П. НУ ім. І. Огієнка, 2016. 164 с.
13. Пащенко О.В., Гриценко І.А., Софій Н.З. Інклюзивна освіта в умовах професійно-технічного навчального закладу: навч.-метод. посібн. Київ: Арт Економі, 2012. 184с.
14. Порадник для учасників інклюзивного процесу Літньої школи інклюзії 2018: Кроки у майбутнє. Івано-Франківськ, 2018. 46с.
15. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 01.12.2020р. № 2147-VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 46. ст.411.
16. Про затвердження Примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: Наказ МОН України від 08.06.2018р. № 609.

17. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 19.12.2017р. № 875-XII. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1991. № 21. ст.252.
18. Про професійно-технічну освіту: Закон України від 0605.2023р. № 103/98 ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1998. № 32. ст. 215.
19. Про соціальні послуги: Закон України від 31.12.2023р. № 2671-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2019. № 18. ст.73.
20. Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / пер. з англ. ФО І.С. Парашин. Київ: СПД, 2010. 296 с.
21. Про методичні рекомендації МОН України: Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації: Лист МОН України від 03.08.2023р. №1/11479-23.
22. Про схвалення рекомендацій щодо викладання інформації суб'єктами владних повноважень у форматах, що забезпечують доступність її сприйняття: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2023р. №1046-р.
23. Щодо забезпечення доступності закладів освіти для осіб з особливими освітніми потребами: Лист МОН України від 05.04.2019р. № 1/9-223.
24. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021р. №366-р.
25. Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021р. №957. Відомості Верховної Ради України (ВВР) від 06.09.2022р.
26. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948р. прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/snow/995_015.
27. Конституція України від 01.01.2020р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. ст. 141.
28. Про реабілітацію інвалідів в Україні: Закон України від 01.01.2024р. № 2961-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2006. № 2-3. ст.36.
29. Про будівельні норми: Закон України від 12.05.2022р. № 2254-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2010. № 5. ст.41.
30. Про архітектурну діяльність: Закон України від 13.12.2022р. № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1999. № 31. Ст. 246.
31. Про дошкільну освіту: Закон України від 13.12.2022р. № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 49. ст. 259.
32. Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю від 19.06.2023р. № 995. Ратифікована Законом № 1767-VI від 16.12.2009.
33. Про охорону дитинства: Закон України від 05.10.2023р. № 2402-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 30. ст.142.
34. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 01.01.2024р. № 463-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2020. № 31. ст. 226.
35. Про освіту: Закон України від 04.01.2024. № 2145- VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2017. № 38-39. ст. 380.
36. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 04.01.2024р. № 3038-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2011. № 34. ст.343.

Авторські публікації :

1. Бирко Н.М. Універсальний дизайн в освіті. *Педагогічний вісник Поділля*. 2019. №1. С.13-16
2. Бирко Н.М. Концепція універсального дизайну в освіті. *Освіта Сумщини*. 2019. №3(43). С.15-18
3. Бирко Н.М. Універсальний дизайн в навчанні. *Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів*: зб. наук. пр. Хмельницький : ХОІППО, 2020. С.29-34
4. Бирко Н.М. Універсальний дизайн – потреба та необхідність у забезпеченні якісних освітніх послуг сьогодення. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах*

сучасних викликів: теорія і практика: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. у 2 томах. Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. 31 берез.-2 квіт. 2021р. Харків: Мітра, 2021. Т.1. С. 184-188.

5. Бирко Н.М. Підхід універсального дизайну у викладанні філологічних дисциплін в закладах загальної середньої освіти. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика*: зб. наук. праць. 19 берез. 2021р. Хмельницький: Випуск дев'ятий. 2021. С. 32-37.

6. Бирко Н.М. Архітектурна доступність закладів освіти – один із шляхів реалізації універсального дизайну. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат*: матеріали I всеукр. міждисципл. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 8 квітня 2021р. / упор. З.І. Удич. Тернопіль: ТНПУ, 2021. С. 16-20.

7. Бирко Н.М. Умови створення ефективного інклюзивного освітнього середовища в сучасних закладах освіти. *Здобувач освіти в НУШ: домінанти розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*: зб. наукових праць за матеріалами роботи всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 15 квітня 2021р. С. 29-35.

8. Бирко Н.М. Універсальний дизайн – одна із дієвих концепцій в роботі вчителя щодо забезпечення індивідуальних потреб учнів. *Нове покоління вчителів для української школи: виклики і досягнення*: зб. тез доповідей всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. Одеської академії неперервної освіти. 30 квітня 2021р. Одеса: Астропринт, 2021. С. 12-15.

9. Вурко, N. ., Tolchieva, H. ., Babiak, O. ., Zamsha, A. ., Fedorenko, O. ., & Adamiuk, N. . (2021). Formação de professores para implantação de projeto universal em atividades educativas. *Laplage Em Revista*, 7(Extra-D), p.137-149. **(Web of Science)**.<https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-D1079p.137-149>

10. Бирко Н.М. Створення інклюзивного освітнього середовища в ЗЗСО. *Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів*: зб. наук. пр. – Хмельницький : ХОІППО, 2022. С.39-45.

11. Бирко Н.М. Ненасильницьке спілкування – один із пріоритетних підходів універсального дизайну у викладанні в сучасних закладах освіти //Збірник тез Міжнародного науково-практичного симпозиуму «Освіта, наука та культура України в світі: мобільність, глобалізація, інклюзія», 23-24 серпня 2022 р. за заг. ред. З. П. Ленів. Львів, 2022. С.13-16.

12. Бирко Н.М. Пріоритетні підходи універсального дизайну //Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 3 (140). Одеса, 2022. С.46-52.

13. Бирко Н.М. Практикуємо концепцію універсального дизайну через задоволення потреб здобувачів освітніх послуг. Освітній фокус. Хмельницький. 2022. Грудень. №3. С. 2-4.

Інформаційні ресурси та інтернет-джерела:

1. International Disability Alliance (IDA). Universal Design for Learning and its Role in Ensuring Access to Inclusive Education for All, 2021. URL: <http://bookbuilder.cast.org>

2. Johnsen, B. H. (in press 2013). A Curricular Approach to Inclusive Education Some Thoughts concerning Practice, Innovation and Research. In L. Igric(Ed.). Department of Special Needs Education, University of Oslo, Norway

3. Mentimeter. URL: <https://www.mentimeter.com/quiz-students>

4. Rose, D. & Meyer, A. Universal Design for Learning. URL: https://lincs.ed.gov/sites/default/files/2_TEAL_UDL.pdf

5. UDL Exchange. URL: <http://udlexchange.cast.org>

6. Universal design (UD). Presentation material by Tom Vavik (2013). Institutt of Design, Oslo School of Architecture and Design, Oslo, Norway.

7. Азін В. Приклади застосування універсального дизайну. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-56399768>

8. Байда Л. Простір без бар'єрів: як застосовувати в школі принципи універсального дизайну. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-pryntsyry-universalnogo-dyzajnu-v-shkoli/>

9. Байда Л. Як застосовувати в школах універсальний дизайн, стандарти доступності й розумне пристосування. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-v-shkolah-universalnyi-dyzajn-standarty-dostupnosti-j-rozumne-prystosuvannya/>

10. Брем С., Заблоцька К., Іванова О. Як проектування за принципами універсального дизайну може врятувати життя? UR: <https://medium.com/@udukraine>

11. Васюник-Кулієва М. *Універсальний дизайн в освіті*. URL: <http://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?p=2414>
12. Виртосу І. 7 відповідей про те, що таке універсальний дизайн. URL: <https://nachasi.com/2017/07/04/universal-design/>
13. Вольфганг Ф.Е. Прейзер, Коридон Г., Сміт. Довідник з універсального дизайну. Нью – Йорк, Чикаго, Сан Франциско, Лісабон, Лондон, Мадрид, Мехіко, Мілан, Нью – Делі, Сан-Хуан, Сеул, Сінгапур, Сідней, Торонто. 2011.
14. Доступність ВЕБ-простору: як та для чого? URL: <https://webaxe.org>
15. Енн Мейер, Девід Х. Роуз, Девід Гордон. Універсальний дизайн для навчання: Теорія та практика / Universal Design for Learning: Theory & Practice. Wakefield, MA: CAST Professional Publishing. 2014. URL: <http://udltheorypractice.cast.org>
16. Ерік Еггерт, Шаді Абу-Захр. Навчальні посібники призначені для використання різними особами. URL: <https://www.w3.org/WAI/tutorials>
17. Критерії дружнього закладу. Національна Асамблея людей з інвалідністю. URL: <http://ud.org.ua/2017-11-15-14-12-34/anketa-viznachennya-dostupnosti>
18. Овчарук О. В., Малицька І. Д., Іванюк І. В., Гриценчук О. О., Кравчина О. Є., Сороко Н. В. Використання засобів хмаро орієнтованого навчального середовища для розвитку ІК-компетентності вчителів: метод. рекомендації Київ : Літера ЛТД, 2019. 64 с.
19. Олівер М., Морозова Е. Аутизм у дітей и школа: как спланировать дизайн класса, где учатся дети с аутизмом? URL: <https://outfund.ru/dizajn-dlya-detej-s-autizmom-klass-shkola/>
20. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ: 2018. 252 с.
21. Поліщук П. Анкета визначення доступності будівель та споруд громадського призначення та прилеглої до них території для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення. ВП ВГО Генерація Успішної дії.
22. Про UDL. URL: <http://udloncampus.cast.org>
23. Про універсальний дизайн для навчання. URL: <http://udljournal.cast.org>
24. Пруетт С. Доступний дизайн, універсальний дизайн та інші терміни: розбираємося, що до чого / перекл. К. Біловол, Я. Бухта. URL: <https://ud.org.ua/statti/354-dostupnij-dizajn-universalnij-dizajnu-ta-inshi-termini-rozbiraemos-shcho-do-chogo>
25. Ракова Н. Как нам строить город без барьеров? URL: <https://ardexpert.ru/article/2586>
26. Скрипка Н., Грибальський Я., Азін В. Методика проведення аудиту доступності об'єктів, на яких розташовані виборчі дільниці. URL: https://naiu.org.ua/wpcontent/uploads/2020/01/Accessibility_Practices_Guide_UKR.pdf
27. Створюйте динамічні навчальні середовища з підтримкою UDL. URL: <http://udlstudio.cast.org>
28. Універсальний дизайн для навчання (UDL) як підхід до проектування навчання. URL: <http://udlselfcheck.cast.org>
29. Універсальний дизайн: світ зручний для кожного. Програма розвитку ООН в Україні. URL: <https://www.google.com/search>
30. Що таке Цілі сталого розвитку? URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>
- Як зробити транспорт доступним? Національна Асамблея людей з інвалідністю. URL: <http://ud.org.ua/2017-11-15-14-12-34/anketa-viznachennya-dostupnosti>

ХІІ. Політика доброчесності

Зареєструвавшись на цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності.

Окреслимо його основні складові:

Виконувати проміжні завдання і тести самостійно, без допомоги сторонніх осіб.

Надавати для оцінювання лише результати власної роботи.

Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших слухачів.

Не публікувати відповіді на запитання, що використовуються в рамках програми для оцінювання знань слухачів.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Інформація про розробника: **Бирко Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри менеджменту та освітніх технологій Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка.
nadyabyrko@gmail.com

Кредити та кількість годин: 1 ECTS; 30 годин.

Мова навчання: Українська

Форма навчання: Дистанційна

I. Опис

Програма підвищення кваліфікації призначена для педагогічних працівників закладів освіти, які працюють в початковій школі та інших фахівців, які бажають опанувати основи універсального дизайну в початковій школі, задля створення рівних умов доступу кожному здобувачеві освітніх послуг в забезпеченні отримання якісної освіти.

У процесі опрацювання програми підвищення кваліфікації слухачі ознайомляться із особливостями створення сучасного освітнього середовища, яке є фундаментом в забезпеченні якості освітніх послуг; з реалізацією принципу «Свобода вибору в освіті»; з підходом універсальності в сфері освітніх послуг; з функціями універсального дизайну в освіті; з метою ефективного освітнього середовища; з принципами універсального дизайну в початковій школі та прикладами застосування універсального дизайну в НУШ; з інноваційною термінологією «scaffolding»; структурними елементами універсального дизайну; принципами універсального дизайну в навчанні; з правилами впровадження концепції універсального дизайну в процес навчання; зі значенням універсального дизайну в практиці НУШ; з практикою застосування універсального дизайну в початковій школі.

Передбачено вивчення таких питань: сучасне освітнє середовище – фундамент в забезпеченні якості освітніх послуг, поняття та принципи універсального дизайну в початковій школі, практика застосування універсального дизайну в початковій школі.

Робочий навчальний план містить один варіативний модуль (30 год) .

Кожен слухач має опрацювати один модуль (30 годин).

Перевіркою рівня сформованості компетентності після опрацювання програми підвищення кваліфікації є проходження тесту. За умови успішного завершення курсу підвищення кваліфікації слухач отримує документ, що відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 (із змінами від 27 грудня 2019 р. № 1133) «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників».

II. Мета і завдання програми підвищення кваліфікації

Мета програми – ознайомлення слухачів з основами універсального дизайну в початковій школі й застосування даної концепції в освітніх закладах задля покращення умов якісного спільного навчання різних дітей; визначення особливостей організації сучасного освітнього середовища, яке є фундаментом в забезпеченні якості освітніх послуг; проаналізувати принципи універсального дизайну в сучасному середовищі НУШ; виокремити ключові аспекти універсального дизайну в освітньому процесі початкової школи; дотримання принципів універсального дизайну при плануванні навчальної діяльності в НУШ.

Програма підвищення кваліфікації спрямована на реалізацію таких **завдань**:

1. Ознайомити з нормативними документами щодо забезпечення якості освітніх послуг в Україні;
2. Обґрунтувати ознаки сучасного освітнього середовища, як фундаменту в забезпеченні якості освітніх послуг;
3. Розглянути підхід універсального дизайну в освіті, важливість і потребу в сучасній НУШ;
4. Проаналізувати принципи універсального дизайну в початковій школі;
5. Акцентувати увагу на ключових аспектах універсального дизайну в початковій школі;
6. Охарактеризувати основні принципи універсального дизайну в навчанні;
7. Ознайомити вчителів початкової школи з сучасною термінологією «scaffolding» підтримки учнів в освітньому процесі;
8. Визначити основні структурні елементи універсального дизайну в початковій школі;
9. Дотримуватись правил впровадження концепції універсального дизайну у процес навчання;
10. Перекопати у важливості впровадження концепції універсального дизайну в освітній простір сучасної НУШ на основі практичних прикладів;
11. Ознайомити з деякими практиками застосування універсального дизайну в початковій школі щодо визначення потреб усіх учнів класу;
12. Надати розуміння того, що «універсальний дизайн» усуває бар'єри та сприяє рівності на основі всебічної участі та включення в освітню діяльність;
13. Формувати вміння впроваджувати основи концепції універсального дизайну в початковій школі на етапі планування освітньої діяльності, забезпечуючи рівні права кожній особистості;
14. Сприяти професійному і особистісному розвитку слухачів, стимулювати їхню самореалізацію у практичній діяльності;

III. Результати навчання

За результатами навчання слухачі зможуть:

- Характеризувати сучасне освітнє середовище як фундамент в забезпеченні якості освітніх послуг.
- Успішно реалізовувати основну мету ефективного освітнього середовища;
- Розуміти важливість концепції універсального дизайну в організації сучасного освітнього середовища в початковій школі;
- Реалізовувати принцип «Свобода вибору в освіті» на засадах підходу універсальності;
- Враховувати принципи універсального дизайну в початковій школі при плануванні, проектуванні та організації освітньої діяльності;
- Впроваджувати концепцію універсального дизайну в початковій школі відповідно до особливостей, можливостей і потреб усіх учнів в класі НУШ;
- Використовувати «scaffolding» у спільному навчанні різних дітей класу;
- Наповнювати освітній процес в початковій школі різноманітними сучасними техніками, методами, прийомами, формами роботи задля успішного навчання різних дітей;
- Застосовувати принципи універсального дизайну в навчанні в роботі з молодшими школярами;
- За допомогою методики Фішбоун визначати потреби усіх учнів класу і кожного зокрема;
- Доцільно, при потребі користуватися спрощеною мовою у викладанні предметів початкової школи;
- Використовувати в практичній діяльності сформовані соціальні компетентності.

У результаті опрацювання програми «Універсальний дизайн в початковій школі» передбачається формування таких фахових компетентностей:

1. Бути обізнаним із потребою в застосуванні інноваційної концепції сучасності універсального дизайну в початковій школі;
2. Здатність організувати сучасне освітнє середовище, яке стане для учнів початкової школи фундаментом в забезпеченні якості освітніх послуг;
3. Здатність враховувати основну мету ефективного освітнього середовища;
4. Вміння забезпечувати функції універсального дизайну в початковій школі;
5. Дотримуватись принципів толерантності при реалізації концепції універсального

дизайну в початковій школі;

6. Вміти враховувати принципи універсального дизайну при організації освітнього середовища початкової школи;

7. Здатність застосовувати скофолдинг задля підвищення успішності усіх дітей класу;

8. Застосовувати концепцію універсального дизайну при плануванні й організації кожної ключової категорії доступності навчального середовища під час уроку;

9. Реалізувати підходи універсальності через ключові аспекти універсального дизайну освітнього процесу в початковій школі;

10. Вміти створити й застосовувати свою універсальну модель навчання в класі НУШ з застосуванням елементів універсальності;

11. Напрацьовувати авторські техніки універсального дизайну в сучасному освітньому середовищі НУШ задля комфортного, безпечного, доступного навчання учнів початкової школи;

12. Вміти використовувати гнучкі методики в початковій школі задля успішного спільного навчання різних дітей;

13. Дотримуватись в педагогічній діяльності фізичної, методичної, поведінкової доступності під час навчання.

IV. Строки виконання програми підвищення кваліфікації.

Слухач самостійно обирає час і темп опрацювання програми. Після успішного опрацювання модуля переходить до виконання тестів.

V. Місце виконання програми підвищення кваліфікації.

Слухач опрацьовує матеріали на платформі MOODLE ХОППО ім. А.Назаренка, що знаходиться за посиланням: <https://hoippo.km.ua/?cat=10>

VI. Вартість.

Вартість проходження програми підвищення кваліфікації становить

VII. Кількість осіб у групі.

Мінімальна кількість - 20; максимальна кількість -30 .

VIII. Робочий навчальний план

№	Назва модуля	Назва теми	Вид заняття, кількість годин		Очікувані результати
			Лекція	Прак-тичне	
Варіативна частина робочого навчального плану					
1.	Універсальний дизайн в початковій школі.	1. Сучасне освітнє середовище – фундамент в забезпеченні якості освітніх послуг.	4	6	Знати нормативні документи щодо забезпечення якості освітніх послуг в Україні; розуміти що таке концепція універсального дизайну, її суть та призначення для початкової школи; знати принципи універсального дизайну та вміти їх впроваджувати при організації освітнього середовища НУШ; вміти користуватися визначеними принципами універсального дизайну в навчанні молодших школярів; дотримуватись правил впровадження концепції універсального дизайну у процес навчання здобувачів початкової школи.
		2. Поняття та принципи універсального дизайну в початковій школі.	4	6	
		3. Практика застосування універсального дизайну в початковій школі.	4	6	
		Всього годин за 1 модулем			

IX. Порядок оцінювання результатів навчання

Результати навчання	Контрольні заходи	Вимоги до виду контролю	Оцінювання
Розуміти та аналізувати основні аспекти універсального дизайну в початковій школі.	Тест	Тест складається з 10 запитань закритого типу. Правильна відповідь оцінюється в 2 бали	20 балів

Х. Рекомендована література

Базова

1. Азін В. О., Грибальський Я. В., Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн: навч.-метод. посіб. Київ, 2013. 128 с.
2. Байда Л. Ю Школа для кожного: навч. посіб. Київ, 2015. 60 с.
3. Байда Л., Іванова О. Універсальний дизайн в медичних закладах: метод. посіб. / за заг. ред. О. Іванова; ПРООН в Україні, Спільна Програма Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні. Київ: Ваїте, 2019. 56с.
4. Виртосу І., Печончик Т. Універсальний дизайн: практичні поради для кожного. Київ: СГОЛЗІК, 2019. 39 с.
5. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків: Ранок, Кенгуру, 2018. 160с. (Інклюзивна освіта).
6. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ : ТОВ Україна, 2019. 300с.
7. Софій Н.З. Універсальний дизайн в освіті: посіб. Київ: ТОВ Плеяди, 2015. 76с.
8. Тельна О.А. , Маланчій В.О. , Дацьо Н.О. , Сидорів С.М. , Селепій О.Д. , Весніна Н.В. , Приймак Н.П. , Сидорів Л.М. Сходинки інклюзії: наук.-практ. посібник для педагогів, студентів та батьків / за ред. С.М. Сидоріва. Івано-Франківськ, 2019. 155с.

Допоміжна

1. Єфімова С. М., Корольок С. В. Лідерство та інклюзивна освіта : навч.- метод. посіб. / за заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ: ТОВ Плеяди, 2012. 164 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
2. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ : ТОВ Україна, 2019. 300с.
3. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ: Відродження. 2018.150с.
4. Керівні рекомендації для інклюзії: забезпечення доступу до освіти для всіх. ЮНЕСКО. 2008. URL: https://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kaf_derg_slug/material
5. Колупаєва А. А. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. у 9 книгах / За заг. ред. Колупаєвої А.А. Київ: ТОВ ВПЦ Літопис-XX. 2010. 255с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
6. Колупаєва А.А. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Київ: А. С. К., 2012. 308 с.
7. Колупаєва А.А., Данілавичюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. К.: А.С.К., 2012. 192 с. (Інклюзивна освіта).
8. Колупаєва А.А., Наконечна Л.М. Інклюзивне навчання: вибір батьків. Харків: Ранок, Кенгуру, 2018. 56 с. (Інклюзивне навчання за нозологіями).
9. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Харків: Ранок, Кенгуру. 2018. 112с. (Інклюзивна освіта).
10. Косенко Д. Новий освітній простір. Мотивуючий простір : інформ. посіб. МОН України. Київ, 2019. 255 с.
11. Кравченко Г.Ю., Сіліна Г.О. Інклюзивна освіта. Харків: Ранок, 2014. 144с.
12. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: К.-П. НУ ім. І. Огієнка, 2016. 164 с.
13. Пащенко О.В., Гриценко І.А., Софій Н.З. Інклюзивна освіта в умовах професійно-технічного навчального закладу: навч.-метод. посібн. Київ: Арт Економі, 2012. 184с.
14. Порадник для учасників інклюзивного процесу Літньої школи інклюзії 2018: Кроки у майбутнє. Івано-Франківськ, 2018. 46с.
15. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 01.12.2020р. № 2147-VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 46. ст.411.
16. Про затвердження Примірною положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: Наказ МОН України від 08.06.2018р. № 609.

17. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 19.12.2017р. № 875-XII. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). 1991. № 21. ст.252.
18. Про професійно-технічну освіту: Закон України від 0605.2023р. № 103/98 ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1998. № 32. ст. 215.
19. Про соціальні послуги: Закон України від 31.12.2023р. № 2671-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2019. № 18. ст.73.
20. Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / пер. з англ. ФО І.С. Парашин. Київ: СПД, 2010. 296 с.
21. Про методичні рекомендації МОН України: Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації: Лист МОН України від 03.08.2023р. №1/11479-23.
22. Про схвалення рекомендацій щодо викладання інформації суб'єктами владних повноважень у форматах, що забезпечують доступність її сприйняття: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2023р. №1046-р.
23. Щодо забезпечення доступності закладів освіти для осіб з особливими освітніми потребами: Лист МОН України від 05.04.2019р. № 1/9-223.
24. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021р. №366-р.
25. Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021р. №957. Відомості Верховної Ради України (ВВР) від 06.09.2022р.
26. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948р. прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/snow/995_015.
27. Конституція України від 01.01.2020р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. ст. 141.
28. Про реабілітацію інвалідів в Україні: Закон України від 01.01.2024р. № 2961-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2006. № 2-3. ст.36.
29. Про будівельні норми: Закон України від 12.05.2022р. № 2254-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2010. № 5. ст.41.
30. Про архітектурну діяльність: Закон України від 13.12.2022р. № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1999. № 31. Ст. 246.
31. Про дошкільну освіту: Закон України від 13.12.2022р. № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 49. ст. 259.
32. Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю від 19.06.2023р. № 995. Ратифікована Законом № 1767-VI від 16.12.2009.
33. Про охорону дитинства: Закон України від 05.10.2023р. № 2402-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 30. ст.142.
34. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 01.01.2024р. № 463-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2020. № 31. ст. 226.
35. Про освіту: Закон України від 04.01.2024. № 2145- VIII. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2017. № 38-39. ст. 380.
36. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 04.01.2024р. № 3038-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2011. № 34. ст.343.

Авторські публікації :

1. Бирко Н.М. Універсальний дизайн в освіті. *Педагогічний вісник Поділля*. 2019. №1. С.13-16
2. Бирко Н.М. Концепція універсального дизайну в освіті. *Освіта Сумщини*. 2019. №3(43). С.15-18
3. Бирко Н.М. Універсальний дизайн в навчанні. *Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів*: зб. наук. пр. Хмельницький : ХОІППО, 2020. С.29-34
4. Бирко Н.М. Універсальний дизайн – потреба та необхідність у забезпеченні якісних освітніх послуг сьогодення. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах*

сучасних викликів: теорія і практика: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. у 2 томах. Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. 31 берез.-2 квіт. 2021р. Харків: Мітра, 2021. Т.1. С. 184-188.

5. Бирко Н.М. Підхід універсального дизайну у викладанні філологічних дисциплін в закладах загальної середньої освіти. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика*: зб. наук. праць. 19 берез. 2021р. Хмельницький: Випуск дев'ятий. 2021. С. 32-37.

6. Бирко Н.М. Архітектурна доступність закладів освіти – один із шляхів реалізації універсального дизайну. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат*: матеріали I всеукр. міждисципл. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 8 квітня 2021р. / упор. З.І. Удич. Тернопіль: ТНПУ, 2021. С. 16-20.

7. Бирко Н.М. Умови створення ефективного інклюзивного освітнього середовища в сучасних закладах освіти. *Здобувач освіти в НУШ: доміанти розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*: зб. наукових праць за матеріалами роботи всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 15 квітня 2021р. С. 29-35.

8. Бирко Н.М. Універсальний дизайн – одна із дієвих концепцій в роботі вчителя щодо забезпечення індивідуальних потреб учнів. *Нове покоління вчителів для української школи: виклики і досягнення*: зб. тез доповідей всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. Одеської академії неперервної освіти. 30 квітня 2021р. Одеса: Астропринт, 2021. С. 12-15.

9. Вурко, N. ., Tolchieva, H. ., Babiak, O. ., Zamsha, A. ., Fedorenko, O. ., & Adamiuk, N. . (2021). Formação de professores para implantação de projeto universal em atividades educativas. *Laplage Em Revista*, 7(Extra-D), p.137-149. (Web of Science).<https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-D1079p.137-149>

10. Бирко Н.М. Створення інклюзивного освітнього середовища в ЗЗСО. *Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів*: зб. наук. пр. – Хмельницький : ХОІППО, 2022. С.39-45.

11. Бирко Н.М. Ненасильницьке спілкування – один із пріоритетних підходів універсального дизайну у викладанні в сучасних закладах освіти //Збірник тез Міжнародного науково-практичного симпозиуму «Освіта, наука та культура України в світі: мобільність, глобалізація, інклюзія», 23-24 серпня 2022 р. за заг. ред. З. П. Ленів. Львів, 2022. С.13-16.

12. Бирко Н.М. Пріоритетні підходи універсального дизайну //Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 3 (140). Одеса, 2022. С.46-52.

13. Бирко Н.М. Практикуємо концепцію універсального дизайну через задоволення потреб здобувачів освітніх послуг. Освітній фокус. Хмельницький. 2022. Грудень. №3. С. 2-4.

Інформаційні ресурси та інтернет-джерела:

1. International Disability Alliance (IDA). Universal Design for Learning and its Role in Ensuring Access to Inclusive Education for All, 2021. URL: <http://bookbuilder.cast.org>

2. Johnsen, B. H. (in press 2013). A Curricular Approach to Inclusive Education Some Thoughts concerning Practice, Innovation and Research. In L. Igric(Ed.). Department of Special Needs Education, University of Oslo, Norway

3. Mentimeter. URL: <https://www.mentimeter.com/quiz-students>

4. Rose, D. & Meyer, A. Universal Design for Learning. URL: https://lincs.ed.gov/sites/default/files/2_TEAL_UDL.pdf

5. UDL Exchange. URL: <http://udlexchange.cast.org>

6. Universal design (UD). Presentation material by Tom Vavik (2013). Institutt of Design, Oslo School of Architecture and Design, Oslo, Norway.

7. Азін В. Приклади застосування універсального дизайну. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-56399768>

8. Байда Л. Простір без бар'єрів: як застосовувати в школі принципи універсального дизайну. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-pryntsyry-universalnogo-dyzajnu-v-shkoli/>

9. Байда Л. Як застосовувати в школах універсальний дизайн, стандарти доступності й розумне пристосування. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-v-shkolah-universalnyj-dyzajn-standarty-dostupnosti-j-rozumne-prystosuvannya/>

10. Брем С., Заблоцька К., Іванова О. Як проєктування за принципами універсального дизайну може врятувати життя? UR: <https://medium.com/@udukraine>

11. Васюник-Кулієва М. Універсальний дизайн в освіті. URL: <http://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?p=2414>
12. Виртосу І. 7 відповідей про те, що таке універсальний дизайн. URL: <https://nachasi.com/2017/07/04/universal-design/>
13. Вольфганг Ф.Е. Прейзер, Коридон Г., Сміт. Довідник з універсального дизайну. Нью – Йорк, Чикаго, Сан Франциско, Лісабон, Лондон, Мадрид, Мехіко, Мілан, Нью –Делі, Сан-Хуан, Сеул, Сінгапур, Сідней, Торонто. 2011.
14. Доступність ВЕБ-простору: як та для чого? URL: <https://webaxe.org>
15. Енн Мейер, Девід Х. Роуз, Девід Гордон. Універсальний дизайн для навчання: Теорія та практика / Universal Design for Learning: Theory & Practice. Wakefield, MA: CAST Professional Publishing. 2014. URL: <http://udltheorypractice.cast.org>
16. Ерік Еггерт, Шаді Абу-Захр. Навчальні посібники призначені для використання різними особами. URL: <https://www.w3.org/WAI/tutorials>
17. Критерії дружнього закладу. Національна Асамблея людей з інвалідністю. URL: <http://ud.org.ua/2017-11-15-14-12-34/anketa-viznachennya-dostupnosti>
18. Овчарук О. В., Малицька І. Д., Іванюк І. В., Гриценчук О. О., Кравчина О. Є., Сороко Н. В. Використання засобів хмаро орієнтованого навчального середовища для розвитку ІК-компетентності вчителів: метод. рекомендації Київ : Літера ЛТД, 2019. 64 с.
19. Олівер М., Морозова Е. Аутизм у дітей и школа: как спланировать дизайн класса, где учатся дети с аутизмом? URL: <https://outfund.ru/dizajn-dlya-detej-s-autizmom-klass-shkola/>
20. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ: 2018. 252 с.
21. Поліщук П. Анкета визначення доступності будівель та споруд громадського призначення та прилеглої до них території для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення. ВП ВГО Генерація Успішної дії.
22. Про UDL. URL: <http://udloncampus.cast.org>
23. Про універсальний дизайн для навчання. URL: <http://udljournal.cast.org>
24. Пруетт С. Доступний дизайн, універсальний дизайн та інші терміни: розбираємося, що до чого / перекл. К. Біловол, Я. Бухта. URL: <https://ud.org.ua/statti/354-dostupnij-dizajn-universalnij-dizajnu-ta-inshi-termiini-rozbiraemos-shcho-do-chogo>
25. Ракова Н. Как нам строить город без барьеров? URL: <https://ardexpert.ru/article/2586>
26. Скрипка Н., Грибальський Я., Азін В. Методика проведення аудиту доступності об'єктів, на яких розташовані виборчі дільниці. URL: https://naiu.org.ua/wpcontent/uploads/2020/01/Accessibility_Practices_Guide_UKR.pdf
27. Створюйте динамічні навчальні середовища з підтримкою UDL. URL: <http://udlstudio.cast.org>
28. Універсальний дизайн для навчання (UDL) як підхід до проектування навчання. URL: <http://udlselfcheck.cast.org>
29. Універсальний дизайн: світ зручний для кожного. Програма розвитку ООН в Україні. URL: <https://www.google.com/search>
30. Що таке Цілі сталого розвитку? URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>
31. Як зробити транспорт доступним? Національна Асамблея людей з інвалідністю. URL: <http://ud.org.ua/2017-11-15-14-12-34/anketa-viznachennya-dostupnosti>

ХІІ. Політика доброчесності

Зареєструвавшись на цей курс, Ви погодились виконувати положення Кодексу академічної доброчесності.

Окреслимо його основні складові:

Виконувати проміжні завдання і тести самостійно, без допомоги сторонніх осіб.

Надавати для оцінювання лише результати власної роботи.

Не вдаватися до кроків, що можуть нечесно покращити ваші результати чи погіршити/покращити результати інших слухачів.

Не публікувати відповіді на запитання, що використовуються в рамках програми для оцінювання знань слухачів.

МОДУЛЬ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ УНІВЕРСАЛЬНОГО ДИЗАЙНУ

Вступ

https://drive.google.com/file/d/1l1dM9SSyTIOzgRL0XFHt4z_MF86MiPy/view?usp=sharing

План

1. УД в контексті цілей сталого розвитку.
2. Принципи УД.
3. Сфери фокусування універсального дизайну.

1. УД в контексті цілей сталого розвитку

https://drive.google.com/file/d/1lr0qe1mqp6XnmsR4beeP2fKrk01Tb_dm/view?usp=sharing

В лекції висвітлюється значення цілей сталого розвитку щодо реалізації концепції універсального дизайну в Україні; сутність і потребу даної концепції для всіх людей на планеті, забезпечуючи повагу до прав кожної особистості; категорії людей, які найбільше потребують впровадження універсального дизайну в усі сфери життєдіяльності

2. Принципи УД

<https://drive.google.com/file/d/1W0JkHL5AwM7BzngIaZyRE8wXYyU5Jhmz/view?usp=sharing>

В поданій відеолекції висвітлено принципи універсального дизайну задля розуміння повноти й масштабності потреби кожної особистості у впровадженні концепції універсального дизайну. Наведено приклади й сфери застосування елементів універсальності, згідно кожного принципу.

3. Сфери фокусування універсального дизайну

<https://drive.google.com/file/d/1nr3Ai8iPKdLZZ1pfHoxe6rZ4zE48shF/view?usp=sharing>

У відеолекції розповідається про чотири сфери фокусування універсального дизайну: безпечний простір, доступна інформація, зручні предмети, різноманітні послуги.

МОДУЛЬ 2. УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ОСВІТІ

Вступ

https://drive.google.com/file/d/1in9OPfhmRUUsUMUyKrsZjPGmBNb8firB_/view?usp=sharing

План

1. Поняття та функції УДО.
2. Принципи УДО.
3. Архітектурна доступність закладів освіти.

1. Поняття та функції УДО

<https://drive.google.com/file/d/1PDxde3iIiAgjKRPB0f85EYj2YzZ86I3r/view?usp=sharing>

У лекції розкрито поняття універсального дизайну в сфері освіти (УДО) на законодавчому рівні, наведено приклади підходу універсальності в Законі України "Про освіту" від 5 вересня 2017 року. Спираючись на статистичні дані, доведено, що впровадження сьогодні УДО - це потреба всіх членів суспільства незалежно від віку, статті, соціального статусу, наявності ООП. Визначено функції універсального дизайну в освіті та запропоновані рекомендації педагогічним працівникам щодо реалізації концепції УДО.

2. Принципи УДО

<https://drive.google.com/file/d/1by6ZwiAlQMmdFQ8hzDvoJXh2TSmgGStt/view?usp=sharing>

У відеолекції ми знайомимось з принципами універсального дизайну в освіті в контексті організації сучасного освітнього середовища, реалізуючи Концепцію "Нова українська школа". Показано переваги освітнього процесу з врахуванням принципів УДО, наведено приклади застосування універсального дизайну в сфері освіти.

3. Архітектурна доступність закладів освіти

<https://drive.google.com/file/d/1H0I9MeGZ8Iat2SukPo6ypBkjot3UDQQ4/view?usp=sharing>

У лекції розкрито поняття доступності й розумного пристосування. Проаналізовано загальні принципи і законодавча база архітектурної доступності освітніх закладів. Визначено ключові якості сучасного освітнього простору та вимоги до архітектурної доступності освітніх закладів. Встановлена пріоритетність критеріїв організації безбар'єрного архітектурного середовища та розкрито поняття "державних будівельних норм" (ДБН) і їх значення сьогодні щодо питань архітектурної доступності освітніх закладів

МОДУЛЬ 3. УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В НАВЧАННІ

Вступ

https://drive.google.com/file/d/1t4CuwhVc8JYmcatbIVyahIoHbU-OE-hc/view?usp=share_link

План

1. Основні завдання універсального дизайну в навчанні.
Універсальна модель навчання.
2. Принципи універсального дизайну в навчанні.
3. Ключові категорії доступності навчального середовища на уроці.

1. Основні завдання універсального дизайну в навчанні. Універсальна модель навчання

<https://drive.google.com/file/d/1uGSzCQvcjUzZhJv3iJlTjyoBz67p9WGS/view?usp=sharing>

У лекції розповідається про те, що освіта сьогодні є однією з найважливіших сфер життєдіяльності сучасної людини, а, отже, повинна забезпечити більшу доступність освітніх послуг, підвищити ефективність навчально-виховного процесу та зробити його цікавішим, враховуючи індивідуальні здібності, навички, потреби та зацікавлення учнів.

2. Принципи універсального дизайну в навчанні https://drive.google.com/file/d/1wbRJ8kqP3BEmROsXYZO-b9JWUKNlvkda/view?usp=share_link

У лекції розповідається про три основні принципи універсального дизайну в навчанні, які науковці-дослідники виділили основними в організації навчального процесу: варіативність способів подання навчального матеріалу, диференційованість способів самовираження, варіативність способів залучення до навчальної діяльності.

3. Ключові категорії доступності навчального середовища на уроці https://drive.google.com/file/d/1cm8551Ah-dY_j1MJh95OfPnmCOdz2Ej1/view?usp=share_link

З даної відеолекції ви отримаєте знання щодо п'яти ключових категорій доступності навчального середовища на уроці: фізичного середовища, навчального матеріалу, освітніх ресурсів, методів та прийомів навчання, очікуваних результатів навчання.

МОДУЛЬ 4. УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Вступ

<https://drive.google.com/file/d/1Kx03Ua7hGkJfG2xExzeX8UsT7QnpANJo/view?usp=sharing>

План

1. Теоретико-методологічні аспекти інклюзивного навчання.
2. Створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти.
3. Освітні стратегії інклюзивного дизайну.

1. Теоретико-методологічні аспекти інклюзивного навчання

https://drive.google.com/file/d/1cbm11r60KtvBa4mKr9kF1JCbYtFa_EFb/view?usp=sharing

У відеолекції ви дізнаєтеся про одну з головних демократичних ідей світу, яку відображає Концепція інклюзивної освіти; складові інклюзивного навчання, які формують сучасний освітнього простір навчального закладу; ключові аспекти інклюзивного навчання; існуючі сучасні бар'єри щодо осіб з особливими потребами; причини та передумови становлення концепції універсального дизайну та роль даної концепції в життєдіяльності осіб з інвалідністю.

2. Створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти

<https://drive.google.com/file/d/1lfGPbOw56Cn9vQjaG1NRI2Crc-Bhb2ey/view?usp=sharing>

У відеолекції ви дізнаєтесь ознаки сучасного освітнього простору; умови створення та мету успішного інклюзивного середовища; ознаки доступності навчального закладу, ключові категорії доступності навчального середовища на році; на якому рівні можливий універсальний дизайн в інклюзивному середовищі; нові Державні будівельні норми доступності інклюзивного середовища.

3. Освітні стратегії інклюзивного дизайну

https://drive.google.com/file/d/17dwhggGKY4H0_869GXIQnk1ErOYnJEwg/view?usp=sharing

В поданій лекції ви ознайомитеся з чотирма підходами до змін типової освітньої програми в інклюзивному класі; стратегіями універсального дизайну в інклюзивному середовищі, такими як метод взаємодії мультидисциплінарної команди спеціалістів, методом прямих інструкцій, поведінковим методом, методом інтерактивної взаємодії (взаємонавчання), спільним навчанням різних дітей та іншими прикладами інноваційних стратегій універсального дизайну в інклюзивному середовищі.

МОДУЛЬ 5. УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Вступ

https://drive.google.com/file/d/1W06Nvj4Lw2oVTsLWGUPrHqk06RUI_YdA/view?usp=sharing

План

1. Сучасне освітнє середовище – фундамент в забезпеченні якості освітніх послуг.
2. Поняття та принципи універсального дизайну в початковій школі.
3. Практика застосування універсального дизайну в початковій школі.

1. Сучасне освітнє середовище – фундамент в забезпеченні якості освітніх послуг

https://drive.google.com/file/d/17Z_mI7n1917RNpy2hp6fz76FWW67f5Fi/view?usp=sharing

У відеолекції розглянуто особливості організації сучасного освітнього середовища, яке має стати для всіх учасників освітньої діяльності фундаментом в забезпеченні якості освітніх послуг. Проаналізовано принцип Свободи вибору в освіті, який демонструє підхід універсальності в сфері освіти. Визначено функції та основну мету ефективного освітнього середовища.

2. Поняття та принципи УД в початковій школі

<https://drive.google.com/file/d/1-t8miB-c90403LEQf3wCqYfXXMFkL2qa/view?usp=sharing>

Матеріал відеолекції розкриває основні принципи універсального дизайну в початковій школі. А також наведено приклади до кожного принципу універсального дизайну, які варто реалізувати в Новій українській школі.

3. Практика застосування універсального дизайну в початковій школі

<https://drive.google.com/file/d/1yhhRwrz58Q2hq1YGVOLxw9JVARsgH3yM/view?usp=sharing>

З відеолекції ви дізнаєтесь про основні аспекти універсального дизайну в початковій школі, на яких варто зосередити свою увагу; про основні принципи універсального дизайну в навчанні, які варто враховувати при плануванні; про структурні елементи універсального дизайну; про правила впровадження концепції універсального дизайну у процес навчання; про деякі практики застосування універсального дизайну в початковій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ:

1. Азін В. О., Грибальський Я. В., Байда Л. Ю., Красюкова-Еннс О. В. Доступність та універсальний дизайн: навч.-метод. посіб. Київ, 2013. 128 с.
2. Азін В. Приклади застосування універсального дизайну. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/ss-56399768>
3. Байда Л. Простір без бар'єрів: як застосовувати в школі принципи універсального дизайну. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-pryntsyipy-universalnogo-dyzajnu-v-shkoli/>
4. Байда Л. Ю Школа для кожного: навч. посіб. Київ, 2015. 60 с.
5. Байда Л. Як застосовувати в школах універсальний дизайн, стандарти доступності й розумне пристосування. URL: <https://nus.org.ua/articles/yak-zastosovuvaty-v-shkolah-universalnyj-dyzajn-standarty-dostupnosti-j-rozumne-prystosuvannya/>
6. Байда Л., Іванова О. Універсальний дизайн в медичних закладах: метод. посіб. / за заг. ред. О. Іванова; ПРООН в Україні, Спільна Програма Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні. Київ: Ваіте, 2019. 56с.
7. Бирко Н.М. Архітектурна доступність закладів освіти – один із шляхів реалізації універсального дизайну. *Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат*: матеріали І всеукр. міждисципл. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 8 квітня 2021р. / упор. З.І. Удич. Тернопіль: ТНПУ, 2021. С. 16-20.
8. Бирко Н.М. Концепція універсального дизайну в освіті. *Освіта Сумщини*. 2019. №3(43). С.15-18.
9. Бирко Н.М. Ненасильницьке спілкування – один із пріоритетних підходів універсального дизайну у викладанні в сучасних закладах освіти //Збірник тез Міжнародного науково-практичного симпозиуму «Освіта, наука та культура України в світі: мобільність, глобалізація, інклюзія», 23-24 серпня 2022 р. за заг. ред. З. П. Ленів. Львів, 2022. С.13-16.
10. Бирко Н.М. Підхід універсального дизайну у викладанні філологічних дисциплін в закладах загальної середньої освіти. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика*: зб. наук. праць. 19 берез. 2021р. Хмельницький: Випуск дев'ятий. 2021. С. 32-37.
11. Бирко Н.М. Практикуємо концепцію універсального дизайну через задоволення потреб здобувачів освітніх послуг. Освітній фокус. Хмельницький. 2022. Грудень. №3. С. 2-4.
12. Бирко Н.М. Пріоритетні підходи універсального дизайну //Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 3 (140). Одеса, 2022. С.46-52.
13. Бирко Н.М. Створення інклюзивного освітнього середовища в ЗЗСО. *Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів*: зб. наук. пр. – Хмельницький : ХОППО, 2022. С.39-45.

14. Бирко Н.М. Умови створення ефективного інклюзивного освітнього середовища в сучасних закладах освіти. *Здобувач освіти в НУШ: домінанти розвитку та шляхи мобілізації ресурсів*: зб. наукових праць за матеріалами роботи всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Хмельницький, 15 квітня 2021р. С. 29-35.

15. Бирко Н.М. Універсальний дизайн – одна із дієвих концепцій в роботі вчителя щодо забезпечення індивідуальних потреб учнів. *Нове покоління вчителів для української школи: виклики і досягнення*: зб. тез доповідей всеукр. наук-практ. онлайн-конф. Одеської академії неперервної освіти. 30 квітня 2021р. Одеса: Астропринт, 2021. С. 12-15.

16. Бирко Н.М. Універсальний дизайн – потреба та необхідність у забезпеченні якісних освітніх послуг сьогодення. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика*: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. у 2 томах. Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. 31 берез.-2 квіт. 2021р. Харків: Мітра, 2021. Т.1. С. 184-188.

17. Бирко Н.М. Універсальний дизайн в навчанні. *Шкільна освіта Хмельниччини: психолого-педагогічний супровід модернізаційних процесів*: зб. наук. пр. Хмельницький : ХОІППО, 2020. С.29-34.

18. Бирко Н.М. Універсальний дизайн в освіті. *Педагогічний вісник Поділля*. 2019. №1. С.13-16.

19. Брем С., Заблоцька К., Іванова О. Як проєктування за принципами універсального дизайну може врятувати життя? UR: <https://medium.com/@udukraine>

20. Васюник-Кулієва М. Універсальний дизайн в освіті. URL: <http://rcpio.ippo.kubg.edu.ua/?p=2414>

21. Виртосу І. 7 відповідей про те, що таке універсальний дизайн. URL: <https://nachasi.com/2017/07/04/universal-design/>
Виртосу І., Печончик Т. Універсальний дизайн: практичні поради для кожного. Київ: СГОЛЗІК, 2019. 39 с.

22. Вольфганг Ф.Е. Прейзер, Коридон Г., Сміт. Довідник з універсального дизайну. Нью – Йорк, Чикаго, Сан Франциско, Лісабон, Лондон, Мадрид, Мехіко, Мілан, Нью – Делі, Сан- Хуан, Сеул, Сінгапур, Сідней, Торонто. 2011.

23. Доступність ВЕБ-простору: як та для чого? URL: <https://webaxe.org>

Енн Мейер, Девід Х. Роуз, Девід Гордон. Універсальний дизайн для навчання: Теорія та практика / Universal Design for Learning: Theory & Practice. Wakefield, MA: CAST Professional Publishing. 2014. URL: <http://udltheorypractice.cast.org>

24. Ерік Еггерт, Шаді Абу-Захр. Навчальні посібники призначені для використання різними особами. URL: <https://www.w3.org/WAI/tutorials>

25. Єфімова С. М., Корольок С. В. Лідерство та інклюзивна освіта : навч.- метод. посіб. / за заг. ред. Колупаєвої А. А. Київ: ТОВ Плеяди, 2012. 164 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

26. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948р. прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/snow/995_015.
27. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ : ТОВ Україна, 2019. 300с. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ: Відродження. 2018.150с.
28. Керівні рекомендації для інклюзії: забезпечення доступу до освіти для всіх. ЮНЕСКО. 2008. URL: https://umo.edu.ua/images/content/institutes/cipo/kaf_der_g_slug/material
29. Колупаєва А. А. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. у 9 книгах / За заг. ред. Колупаєвої А.А. Київ: ТОВ ВПЦ Літопис-XX. 2010. 255с. (Серія «Інклюзивна освіта»).
30. Колупаєва А.А. Основи інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Київ: А. С. К., 2012. 308 с.
31. Колупаєва А.А., Данілавичюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навч.-метод. посіб. К.: А.С.К., 2012. 192 с. (Інклюзивна освіта).
32. Колупаєва А.А., Наконечна Л.М. Інклюзивне навчання: вибір батьків. Харків: Ранок, Кенгуру, 2018. 56 с. (Інклюзивне навчання за нозологіями).
33. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків: Ранок, Кенгуру, 2018. 160с. (Інклюзивна освіта).
34. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Путівник для педагогів та батьків дітей з особливими потребами. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Харків: Ранок, Кенгуру. 2018. 112с. (Інклюзивна освіта).
35. Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю від 19.06.2023р. № 995. *Ратифікована Законом № 1767-VI* від 16.12.2009.
36. Конституція України від 01.01.2020р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. ст. 141.
37. Косенко Д. Новий освітній простір. Мотивуючий простір : інформ. посіб. МОН України. Київ, 2019. 255 с.
38. Кравченко Г.Ю., Сіліна Г.О. Інклюзивна освіта. Харків: Ранок, 2014. 144с.
39. Критерії дружнього закладу. Національна Асамблея людей з інвалідністю. URL: <http://ud.org.ua/2017-11-15-14-12-34/anketa-viznachennya-dostupnosti>
40. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський: К.-П. НУ ім. І. Огієнка, 2016. 164 с.
41. Овчарук О. В., Малицька І. Д., Іванюк І. В., Гриценчук О. О., Кравчина О. Є., Сороко Н. В. Використання засобів хмаро орієнтованого навчального середовища для розвитку ІК-компетентності вчителів: метод. рекомендації Київ : Літера ЛТД, 2019. 64 с.

42. Олівер М., Морозова Е. Аутизм у дітей и школа: как спланировать дизайн класса, где учатся дети с аутизмом? URL: <https://outfund.ru/dizajn-dlya-detej-s-autizmom-klass-shkola/>
43. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів: навчально-методичний посібник / за заг. ред. М.А. Порошенко та ін. Київ: 2018. 252 с.
44. Пащенко О.В., Гриценко І.А., Софій Н.З. Інклюзивна освіта в умовах професійно-технічного навчального закладу: навч.-метод. посібн. Київ: Арт Економі, 2012. 184с.
45. Поліщук П. Анкета визначення доступності будівель та споруд громадського призначення та прилеглої до них території для осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення. ВП ВГО Генерація Успішної дії.
46. Порадник для учасників інклюзивного процесу Літньої школи інклюзії 2018: Кроки у майбутнє. Івано-Франківськ, 2018. 46с.
47. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навч. посіб. Київ : ТОВ Україна, 2019. 300с.
48. Про UDL. URL: <http://udloncampus.cast.org>
49. Про архітектурну діяльність: Закон України від 13.12.2022р. № 2849-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 31. Ст. 246.
50. Про будівельні норми: Закон України від 12.05.2022р. № 2254-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2010. № 5. ст.41.
51. Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності: Закон України від 01.12.2020р. № 2147-VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1994. № 46. ст.411.
52. Про дошкільну освіту: Закон України від 13.12.2022р. № 2849-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 49. ст. 259.
53. Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання в закладах загальної середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2021р. №957. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)* від 06.09.2022р.
54. Про затвердження Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: Наказ МОН України від 08.06.2018р. № 609.
55. Про методичні рекомендації МОН України: Безпечне освітнє середовище: Надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації: Лист МОН України від 03.08.2023р. №1/11479-23.
56. Про освіту: Закон України від 04.01.2024. № 2145- VIII. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2017. № 38-39. ст. 380.
57. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 19.12.2017р. № 875-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*. 1991. № 21. ст.252.

58. Про охорону дитинства: Закон України від 05.10.2023р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2001. № 30. ст.142.
59. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 01.01.2024р. № 463-IX. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2020. № 31. ст. 226.
60. Про професійно-технічну освіту: Закон України від 0605.2023р. № 103/98 ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1998. № 32. ст. 215.
61. Про реабілітацію інвалідів в Україні: Закон України від 01.01.2024р. № 2961-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2006. № 2-3. ст.36.
62. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 04.01.2024р. № 3038-VI. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 34. ст.343.
63. Про соціальні послуги: Закон України від 31.12.2023р. № 2671-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2019. № 18. ст.73.
64. Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.04.2021р. №366-р.
65. Про схвалення рекомендацій щодо викладання інформації суб'єктами владних повноважень у форматах, що забезпечують доступність її сприйняття: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2023р. №1046-р.
66. Про універсальний дизайн для навчання. URL: <http://udljournal.cast.org>
67. Пруетт С. Доступний дизайн, універсальний дизайн та інші терміни: розбираємося, що до чого / перекл. К. Біловол, Я. Бухта. URL: <https://ud.org.ua/statti/354-dostupnij-dizajn-universalnij-dizajnu-ta-inshi-termini-rozbiraemos-shcho-do-chogo>
68. Ракова Н. Как нам строить город без барьеров? URL: <https://ardexpert.ru/article/2586>
69. Скрипка Н., Грибальський Я., Азін В. Методика проведення аудиту доступності об'єктів, на яких розташовані виборчі дільниці. URL: https://naiu.org.ua/wpcontent/uploads/2020/01/Accessibility_Practices_Guide_UK_R.pdf
70. Софій Н.З. Універсальний дизайн в освіті: посіб. Київ: ТОВ Плеяди, 2015. 76с.
71. Створюйте динамічні навчальні середовища з підтримкою UDL. URL: <http://udlstudio.cast.org>
72. Тельна О.А., Маланчій В.О., Дацьо Н.О., Сидорів С.М., Селепій О.Д., Весніна Н.В., Приймак Н.П., Сидорів Л.М. Сходінки інклюзії: наук.-практ. посібник для педагогів, студентів та батьків / за ред. С.М. Сидоріва. Івано-Франківськ, 2019. 155с.
73. Тім Лорман, Джоан Деппелер, Девід Харві. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / пер. з англ. ФО І.С. Парашин. Київ: СПД, 2010. 296 с.

74. Універсальний дизайн для навчання (UDL) як підхід до проектування навчання. URL: <http://udlselfcheck.cast.org>
75. Універсальний дизайн: світ зручний для кожного. Програма розвитку ООН в Україні. URL: <https://www.google.com/search>
76. Чайковський М. Є. Основи фізичної реабілітації: навч.- метод. посіб. Хмельницький: ХІСТ, 2014. 384с.
77. Чайковський М. Є. Створення інклюзивного освітнього простору ВНЗ як концептуальна основа технології соціально-педагогічної роботи з молоддю з особливими потребами: Особлива дитина: навчання і виховання. Київ: Пед. преса, 2015. №4(76). С. 43–52.
78. Чайковський М. Є. Теоретико-методологічні засади впровадження інклюзії в закладах освіти: монографія. Київ: Університет „Україна”, 2019. 460с.
79. Чайковський М. Є., Добровіцька О. О. Соціально-педагогічна робота з молоддю з інвалідністю в інклюзивному освітньому просторі : навч.- метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Університет „Україна”, 2018. 271с.
80. Що таке Цілі сталого розвитку? URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html>
81. Щодо забезпечення доступності закладів освіти для осіб з особливими освітніми потребами: Лист МОН України від 05.04.2019р. № 1/9-223.
82. Як зробити транспорт доступним? Національна Асамблея людей з інвалідністю. URL: <http://ud.org.ua/2017-11-15-14-12-34/anketa-viznachennya-dostupnosti>
83. Byrko, N. ., Tolchieva, H. ., Babiak, O. ., Zamsha, A. ., Fedorenko, O. ., & Adamiuk, N. . (2021). Formação de professores para implantação de projeto universal em atividades educativas. *Laplage Em Revista*, 7(Extra-D), p.137-149. (Web of Science). <https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-D1079p.137-149>
84. International Disability Alliance (IDA). Universal Design for Learning and its Role in Ensuring Access to Inclusive Education for All, 2021. URL: <http://bookbuilder.cast.org>
85. Johnsen, B. H. (in press 2013). A Curricular Approach to Inclusive Education Some Thoughts concerning Practice, Innovation and Research. In L. Igric(Ed.). Department of Special Needs Education, University of Oslo, Norway
86. Mentimeter. URL: <https://www.mentimeter.com/quiz-students>
87. Rose, D. & Meyer, A. Universal Design for Learning. URL: https://lincs.ed.gov/sites/default/files/2_TEAL_UDL.pdf
88. UDL Exchange. URL: <http://udlexchange.cast.org>
89. Universal design (UD). Presentation material by Tom Vavik (2013).
90. Institutt of Design, Oslo School of Architecture and Design, Oslo, Norway.